
**SUOMENHEVOSTEN T-JALOSTUSSUUNNAN
KANTAKIRJA-AINES VUOSINA 1994-2014**

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma, hevostalous

Mustiala, syksy 2015

Katri Iso-Markku

Katri Iso-Markku

MUSTIALA

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Hevostalouden suuntautumisvaihtoehto

Tekijä	Katri Iso-Markku	Vuosi 2015
Työn nimi	Suomenhevosten T-jalostussuunnan kantakirja-aines vuosina 1994-2014	

TIIVISTELMÄ

Toimeksiantajana työlle oli Suomen Hippos. Työhevosten jalostusohjesääntö muuttui vuoden 2015 lopulla, joten työn toimeksiannon ajatuksena oli saada työstä jonkinlaisia uusia näkökulmia jalostusohjeäännön kannalta, sekä saada tietää millaista ainesta työhevosekantaan on kirjattu kahdenkymmenen vuoden aikana.

Työn tavoitteena oli tutkia vuosina 1994-2014 kantakirjattuja suomentyöhevosiä. Minkälaista materiaalia T-suunnalle on kantakirjattu, mistä suvuista nämä kantakirjatut hevoset ovat sekä miten näitä hevosia on käytetty jalostukseen. Tavoitteena oli myös tarkastella vuosikohtaisia eroja niin hevosten rakennearvostelumittojen kuin menestyksen ja suorituksienkin suhteen.

Aineisto sisälsi 20 vuoden sisällä kantakirjatut hevoset, niiden sukutiedot, jälkeläiset, rungon mitat, rakenne- sekä käyttöpisteet ja palkintoluokat. Suomen T-jalostussuunnan hevosten kanssa työskenteleville sekä harrastaville ihmisille lähetettiin haastattelu, jonka kautta saatiin näkemystä siitä, mitä T-suuntaan perehtyneillä ihmisillä oli T-suunnan jalostukseen kommentoitavaa.

Tulokset kertoivat, että suomenhevosten työsuunnan kantakirjausmäärät ovat laskemaan päin. Työsuuntaisia hevosia risteytetään suhteellisen paljon muihin linjoihin, mikä saattaa olla hyvä asia, mutta työsuuntaa saatetaan käyttää myös kantakirjaussuuntana, johon hevonen kirjataan, ellei sillä ole edellytyksiä päästä muihin kantakirjoihin. Työhevossuunnan kanta on kovaa vauhtia pienenemään päin, mikä luultavasti johtaa siihen että työhevosiä jalostetaan eteenpäin muiden linjojen avulla, jolloin työhevosen suunta alkaa olemaan enemmän juoksijasuuntainen. Työsuuntaisten suomenhevosten rakennetta on jalostettu paljon kevyemmäksi kuin se oli joskus, mikä johtaa rakenneongelmiin sekä siihen, ettei suomenhevonen pärjää enää oikeissa fyysisissä töissä.

Avainsanat Hevonen, jalostus, kantakirja, aineistotutkimus

Sivut 31 s. + liitteet 3 s.

Mustiala
Degree Programme in Agricultural and Rural Industries
Equine option

Author	Katri Iso-Markku	Year 2015
Subject of Bachelor's thesis	Finnish draft horses breed registry during 1994-2014	

ABSTRACT

The commissioner for my work was the Finnish Trotting and Breeding Association (Suomen HIPPOS). The breeding guide for draught horses will change by the end of 2015, and so for the commissioner the aim of this study was to discover new perspectives in regards to the breeding guide, as well as getting to know what kind of material has been recorded into the draught horse breed registry over the past twenty years. The aim of this study was to explore the Finnish draught type horses registered between 1994 and 2014 and to further view the breeding material entered in to the registry, from the families of these horses to how they have been used for breeding. In addition to this differences between years were compared with regard to parameters used in structure evaluation as well as performance.

The data obtained through the breed registry contained a list of registered horses in the past 20 years, their family information, offspring, measurements of frame, points given to both structure and performance and lastly award categories. A series of interviews were conducted targeting people working professionally or through a hobby with the draught horse breeding line (the T-breeding line) of Finnish horses. Through these interviews valuable information was obtained about the views of these people regarding the T-breeding line. The results showed that the amount of T- breeding line Finnish horses registered into the breed registry is decreasing. The T-line horses are crossed in relatively large numbers with other Finnish horse types or breeding lines which may be a positive thing however the T-line is often used as the registered breeding line if the horse is not accepted in any other breed registry. The population of the T-breeding line is shrinking which will probably lead to the T-line being bred with other breeding lines and this way the draught horses will increasingly start to resemble the trotting lines. The T-line horses have been bred to be much slender than what they previously were, which can lead to structure problems and ultimately to preferring other, heavier draught breeds for strength demanding work.

Keywords Horse, breeding, breed registry, data research

Pages 31 p. + appendices 3 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	SUOMENHEVONEN TYÖHEVOSENA	1
2.1	Alkuperäisrotu suomenhevonen.....	1
2.2	Mitä tarkoitetaan jalostuksella?.....	1
2.3	Suomentyöhevosen jalostus – historiasta nykypäivään	2
3	SUOMENHEVOSEN KANTAKIRJAAMINEN TYÖHEVOS-SUUNNALLE	6
3.1	Oriiden kantakirjausvaatimukset.....	6
3.2	Tammojen kantakirjausvaatimukset.....	7
3.3	Työhevossuunnan vetokoe	7
3.4	Työhevossuunnan ajettavuuskoe.....	8
4	SUOMENHEVOSTEN VALTAKUNNALLISET TYÖMESTARUUSKILPAILUT9	
5	TYÖHEVOSEN JALOSTUS, KÄYTTÖ JA MERKITYS – ENNEN JA NYT	11
5.1	Jalostusohjesääntö	12
5.2	Jalostusmateriaali	12
5.3	Suomenhevosen merkitys.....	13
5.4	Työsuuntaisten suomenhevosten kokeet ja kilpailut.....	14
5.5	Työhevosen tulevaisuus	15
5.6	Työsuunnan kantakirjan arvostus.....	15
6	KANTAKIRJA-AINEKSEN TUTKIMINEN 20 VUODEN AJALTA	16
6.1	Kantakirjausmäärät- ja iät sekä sukupuolijakauma.....	16
6.2	Vanhempaiseläinten jalostussuunnat.....	17
6.2.1	Isien jalostussuunnat.....	18
6.2.2	Emien jalostussuunnat	18
6.2.3	Emänisien jalostussuunnat.....	19
6.3	Vanhempaiseläinten jalostussuunnan merkitys käyttö- ja rakennepisteisiin	20
6.4	Jalostukseen käyttö ja jälkeläismäärät.....	21
6.5	Hevosten mitat ja luonnepisteet	22
6.6	Ajo- ja vetokokeiden pisteiden jakaumat.....	24
7	TULOSTEN YHTEENVETO JA LOPPUTULOKSET	25
7.1	Haastattelun vastaukset	25
7.2	Kantakirjausmäärät ja sukupuolijakaumat	26
7.3	Kantakirjattujen hevosten sukujen jalostussuunnat.....	26
7.4	Vanhempaiseläinten jalostussuunnan vaikutus käyttö- ja rakennepisteisiin.....	27
7.5	Jalostukseen käyttö.....	29
7.6	Hevosten mitat ja käyttöpisteet	30
7.7	Ajo- ja vetokokeiden jakaumat	30
8	YHTEENVETO	30
	LÄHTEET	32

-
- Liite 1 Vetokokeen arviopainon laskenta taulukko
 - Liite 2 Haastattelun kysymykset
 - Liite 3 Kantakirjattujen hevosten pisteet

1 JOHDANTO

Työn tarkoituksena on tarkastella suomenhevosten työhevossuunnan kantakirjattua hevost materiaalia kahdenkymmenen vuoden ajalta, vuosilta 1994-2014. Tämä on toki erittäin lyhyt aikaväli, sillä suomenhevosella on hyvin vanhat sukujuuret ja suomenhevosen käyttö on muuttunut vuosikymmenien aikana hyvinkin radikaalisti. Kahdenkymmenen vuoden aikana muutokset ovat kuitenkin olleet hyvin pieniä. Työssä kerrotaan työsuuntaisen suomenhevosen historiasta, sekä nykytilanteesta. Työssä käydään läpi, miten suomenhevosen saa työkantakirjaan ja mitä hevoselta vaaditaan, sekä millaiset ovat kantakirjauskokeet. Työn tutkimusosiossa tutkittiin kantakirjamateriaalia. Työssä on selvitetty kantakirjattujen hevosten sukujuuria; isien, emien sekä emänisien kantakirjaussuunnat, sekä sen miten kantakirjattuja hevosia on käytetty jalostukseen ja mille suunnille niiden jälkeläisiä on kantakirjattu. On myös tutkittu hevosten rakenneominaisuuksia sekä sitä, ovatko ne muuttuneet jotenkin vuosien aikana sekä minkälaisia eroavaisuuksia on tammoilla ja oreilla.

2 SUOMENHEVONEN TYÖHEVOSENA

Tässä kappaleessa kerrotaan suomenhevosen historiasta pääpiirteittäin. Seuraavan tekstin tarkoituksena on johdatella lukija aiheeseen ymmärtämällä suomenhevosen pitkän historian ja sen erinäiset vaiheet.

2.1 Alkuperäisrotu suomenhevonen

Käsite suomenhevonen johtaa juurensa 1800-luvun loppupuolelle. Tätä aikaisemmin tunnettiin vain suomalainen hevonen. Rodun puhtaudesta on käyty keskusteluja parinsadan vuoden ajan. Rotuun on risteytetty hyvinkin erilaisia hevosia, mutta tämä ei ole ollut vallitsevaa ja risteytyksissä on usein ollut joku hyvä syy, miksi tietynlaista tyyppiä on suomenhevoseen haluttu sekoittaa. Suomenhevosta voidaan kuitenkin pitää puhtaana alkuperäisrotuna näistä risteytyksistä huolimatta. Aikoinaan arkeologi J.R. Aspelin on arvellut omassa lausunnossaan suomenhevosen vierasperäisyydestä, suomenhevoseen sekoittuneen yhtä paljon vierasta verta kuin Suomen väestöönkin. Olemmehan mekin siis suomalaisia, vaikka vierasta verta löytyykin kannastamme. Vuonna 1905 Keisarillinen Suomen senaatti päätti suomenhevosten kantakirjauksesta. Valtion kantakirjan pito alkoi vuonna 1907. (Suomenhevonen arjen sankari 2014, 59.)

2.2 Mitä tarkoitetaan jalostuksella?

Hevosjalostuksella tarkoitetaan käytännössä hevosten tuotekehitystä. Jalostuksella pyritään siihen, että valitaan syntyvän varsan isäksi ja emäksi pa-

rasta hevosainesta mitä on saatavilla. Tavoitteena jalostuksessa on siis parantaa tulevan sukupolven perinnöllistä tasoa. Käyttötarkoitus on tärkeää jalostuksen suunnittelussa, jotta tiedetään millaisia ominaisuuksia kyseisessä hevosrodussa halutaan kehittää. Kuitenkin kaiken jalostuksen kivijalkana pidetään hevosen terveyttä. Hevosen voidessa hyvin, on se myös suorituskyvyltään parempi. Hevosjalostuksen tavoitteina on suorituskyvyn sekä rakenteen parantaminen toivottuun suuntaan. Kaikki hevosen ominaisuudet eivät periydy, joten jalostusta mietittäessä on tärkeää tietää, mitkä ominaisuudet periytyvät eli mihin kannattaa kiinnittää huomiota. Valtakunnallisesti määrätyt jalostustavoitteet ovat apuvälineinä hevosten kasvattajille ja antavat heille niin sanotusti raamit jalostukseen, mutta jokainen kasvattaja tekee omat valinnat sen mukaan, mihin hän pyrkii kasvatustyössään. (Suomen Hippos ry n.d.)

2.3 Suomentyohevosen jalostus – historiasta nykypäivään

Hevosjalostus käsitteenä oli aikoinaan täysin vieras. Hevonen oli tärkeä osa hektistä arkea. Se oli suuri apu arkiaskareissa, joista ei olisi ilman hevosta edes selvitty. Tällöin tammanomistajalla ei ollut aikaa perehtyä jalostuksen saloihin, vaan tavoitteena oli vain saada varsa. Oriiden pitäminen koettiin yhtä hankalaksi kuin nykypäivänäkin, mistä syystä oriit ruunatiin hyvin nuorena iässä, heti kun ne olivat täyttäneet tehtävänsä suvunjatkamisessa. Käyttöhevoset siis olivatkin aina tammoja ja ruunia. Varsaa suunniteltaessa ei mietitty rakenneominaisuuksia, tai sitä, olisiko jälkeläinen nopea tai kestävä. Valinta siis oli tuolloin helppo, sillä ainut ratkaiseva tekijä orissa oli sen siitoskyky. (Suomenhevonen arjen sankari 2014, 59-60)

Tätä yksinkertaista jalostusmallia käytettiin noin 850 vuoden ajan. Hevosia ei nimetty, paitsi niissä tapauksissa, jos hevonen oli hyvin jalosukuinen. Hevosia kutsuttiinkin vain nimillä tamma tai ruuna. Nykypäivänä jokainen hevonen on yksilöity nimen, voittosumman, polveutumisen ja saavutusten mukaan. Kehitys onkin siis ollut valtavaa jalostuksen suhteen. Ihan ensimmäisiä jalostustavoitteita olivat hevosten koon kasvattaminen, sillä ymmärrettiin, että isompi hevonen pystyy vetämään painavampaa taakkaa. Vaikka asia tiedostettiin, sen käytäntöön paneminen kesti kuitenkin monia satoja vuosia, sillä realistinen tilanne oli silloin se, että käytettiin sitä hevosmateriaalia, mikä oli helppoiten saatavilla. (Suomenhevonen arjen sankari 2014, 62)

Tammakartanoiden merkitystä on pohdittu aikojen saatossa, mutta tultu siihen tulokseen, etteivät ne juurikaan ole merkinneet mitään suurempaa liittyen suomenhevosen jalostukseen. Tammakartanoita perustettiin Kustaa Vaasan aikoina (1496-1560) ja ne sijaitsivat lähinnä läntisessä Suomessa. Tavanomaista oli, että kartanoissa asusteli parisenkymmentä tamma ja muutama ori. Tammakartanot saivat kuitenkin väistyä, kun Kustaa Vaasan seuraajat astuivat päätäntävaltaan. Heillä ei ollut riittävästi kiinnostusta asian eteenpäinviemiseksi, eikä maan taloustilannekaan ollut siihen aikaan kovin suotuisa. (Suomenhevonen arjen sankari 2014, 62)

Seuraava jalostuksen kannalta merkittävä asia oli valtion osallistuminen hevosjalostukseen. Vuonna 1835 valtio määräsi, että ruununoriit-järjestelmä

otettaisiin käyttöön. Tämä jalostusjärjestelmä on hyvin ainutlaatuinen maailmassa. Sen peruseriaate on se, että valtio hankki jalostukseen käytettäviä oriita. Näitä oriita piti löytyä jokaisesta läänistä vähintään kolme, ja tähän projektiin käytettiin julkisia varoja. Järjestelmä tuntui toimivan, sillä jälkeläiset olivat rakenneominaisuuksiltaan parempia kuin aiemmin. Systemistä huonon teki kuitenkin se, että jalostuksen tuloksena syntyneet huippuyksilöt myytiin kuitenkin ulkomaille. Näin toimimalla ei pystytty kuitenkaan parantamaan oman maan hevosainesta. Lopputulos oli se, että vuonna 1860 yhtään ruununoria ei ollut enää jäljellä. (Suomenhevonen arjen sankari 2014, 68)

Ruununorijärjestelmän jatkumattomuudesta huolimatta jalostusajatukset olivat kuitenkin saaneet hyvän vauhdin päälle Suomessa. Professori G.W. Sjöstedt tuli Tukholmasta Suomeen arvioimaan suomalaisia hevosia. Hän jakoi ne kolmeen tyyppiin; Länsisuomalainen, Hämmäläinen ja Karjalainen. Tutkittuaan ongelmia ja mahdollisuuksia suomalaisessa hevosjalostuksessa Sjöstedt tuli siihen lopputulokseen että ruununorijärjestelmä tulisi rakentaa uudestaan Suomeen, sekä aloittaa kilpa-ajot palkintoineen. Tällä kertaa oli vain taattava ruununorijärjestelmän jatkuvuus. Kilpa-ajojenkin järjestämisellä oli suuri merkitys jalostukseen, sillä niissä jaettavien palkintojen avulla saataisiin ihmiset omaehtoisesti kiinnostumaan ruununoriiden käytöstä, eli hyvästä jalostusaineksestä. (Suomenhevonen arjen sankari. 2014, 69-70)

Molemmat Sjöstedtin ehdotuksista toteutettiin ja Suomeen perustettiin ruununorijärjestelmä uudelleen sekä alettiin järjestämään kilpa-ajoja. Viralliset julistukset kertoivat, missä kaupungeissa kilpailuja käytiin. Myös epävirallisia kilpa-ajoja järjestettiin. Kilpa-ajot ottivat hyvin tuulta alleen ja vuosien varrella niiden kriteerit ja säännöt muuttuivat jonkin verran. Hyvä esimerkki tästä on säkäkorkeusvaatimus. Kilpa-ajojen alkuvaiheessa kilpailevien hevosten säkäkorkeuden täytyi olla 141 cm. Tämän jälkeen sitä korotettiin pikkuhiljaa 148 cm asti. Asialla oli positiivinen vaikutus siinä mielessä, että hevoskasvattajat pyrkivät jalostuksella kasvattamaan kookkaampia hevosia. Kilpailut toivat monia positiivisia vaikutuksia suomenhevosen jalostukseen. Kilpailuissa juosseet ruununoriit saivat ihastusta ja kunnioitusta osakseen ja tämä edesauttoi niiden suosiota jalostuskäytössä. (Suomenhevonen arjen sankari. 2014, 70-75)

Vuonna 1905 keisarillinen senaatti julisti päätöksen, jonka mukaan vain paikalliseen hevosjalostusliittoon kantakirjatut tammat ja valtion kantakirjaan kirjatut oriit ovat oikeutettuja palkintoihin raviradalla ja näyttelyissä. Uudesta julistuksesta käytiin kiivaita keskusteluja, mutta uusi säädös todettiin loppujenlopuksi toimivaksi. Samassa päätöksessä säädettiin myös, että aina ennen kilpa-ajoja on järjestettävä kantakirjausmahdollisuus, jottei tämä olisi este hevosen kilpailemiselle. Ensimmäiset säädökset itse kantakirjaamiselle määrättiin samaisessa päätöksessä. (Suomenhevonen arjen sankari, 2014, 70-75)

Kuva 1. Kuopio 1907. Ensimmäisiä hyväksymistilaisuuksia kantakirjaan.

Kaksi vuotta myöhemmin senaatti julisti päätöksen, että suomenhevosoriille perustettaisiin maan laajuinen kantakirja. Tätä päätöstä kutsutaan suomenhevosen historian merkittävämmäksi senaatin julistukseksi. Aikaisemmin hevoset oli siis kantakirjattu alueittain toimiviin hevosjalostusliittoihin, kun taas uuden julistuksen myötä kantakirja olisi yhtenäinen koko maassa. Tiedossa oli, että alueellisen jalostuksen tuloksena oli syntynyt toisistaan poikkeavat hevoskannat. Tämä kuitenkin hyväksyttiin ja kaikille valtakunnalliseen kantakirjaan pyrkiville olisi samat arviointikriteerit. Oriiden kantakirjan perustamisesta meni kaksi vuotta, kunnes myös tammoille perustettiin maan laajuinen kantakirja. (Suomenhevonen – arjen sankari, 2014, 87)

1900-luvun alkupuolella suomenhevosesta oli kolmea erilaista tyyppiä; vankka peltohevon, hoikka ja korkeajalkainen juoksija sekä siro hyväliikkeen pienhevon. Vain vankka peltohevos-tyyppi otettiin jalostusohjessääntöihin sen vuoksi, että silloin raskaampaa tyyppiä arvostettiin eniten ja siitä maksettiin myös parhaiten. Aluksi hevosia arvosteltiin kantakirjaan vain ulkomuotoarvostelulla, mutta 1920-luvulla arvosteluun otettiin mukaan suorituskokeet, joihin tuolloin kuului käynti- ja juoksunopeuden mittaaminen, hevosen luonteen ja liikkeiden arvioiminen sekä kuormanveto. Jalostuksen ansioista vetovoima ja –varmuus olivat vakiintuneet suomenhevoseen. Myös liikkeet, rakenne sekä hyvä luonne parantuivat. Vetokoe suoritettiin alussa samalla tavalla kuin nykypäivänä, eli rekikuorman vetäminen hiekkasteessä. Kuitenkin vuosina 1936-70 oriiden vetokoe suoritettiin vedättämällä autoa ja vastusta lisättiin 50 metrin välein. 1950-luvun tietämällä näyttely- ja jalostustoiminta oli suurimmillaan. Vuonna 1948 järjestettiin 300 näyttelyä ja astutettiin jopa 50 000 tammaa. (Suomenhevonen – arjen sankari, 2014. 87-89.)

Kuva 2. Hevonen ja miehet savottahommissa.

Käännekohta suomenhevosen historiassa alkoi, kun maa- ja metsätalouden koneellistuminen alkoi ja työhevosen käyttö loppui. Tällöin jäljelle jäi vain juoksijasuntaiset hevoset. 1960-luvulla tapahtui suuria muutoksia niin maataloudessa kuin hevostaloudessakin mikä johti organisaatiomuutoksiin. Aiemmin valtion ylläpitämä suomenhevosten kantakirja siirrettiin Hevostalouden Keskusliitolle. Suomen Ravirengas ja Hevostalouden Keskusliitto yhdistyi vuonna 1973 ja silloin syntyi Suomen Hippos ry. Suomenhevosen asema muuttui täydellisesti siinä vaiheessa, kun ulkomailta alettiin tuoda Suomeen suuressa määrin lämminverisiä, ratsuhevosia sekä poneja. Tällöin työhevosen ja juoksijan rinnalle perustettiin oma kantakirja myös ratsu- ja pienhevosten jalostussuunnille. Tällä yritettiin vastata ulkomailta tuotujen hevosten aiheuttamaan uuteen tilanteeseen. (Suomenhevonen – arjen sankari, 2014. 92.)

Rekisteröinti sekä polveutumisen varmistaminen tulivat pakolliseksi kantakirjauksen ehdoksi. Vuodesta 1998 polveutumisen varmistamisesta siirryttiin DNA-määrityksiin. Vuodesta 2000 hevosten tunnistetietojen täydennykseksi niille laitettiin mikrosiru kaulan vasemmalle puolelle. Jalostuskriteereihin otettiin luonteen, liikkeen ja lahjakkuuden rinnalle mukaan myös terveys ja kestävyys. (Suomenhevonen – arjen sankari, 2014. 92-93.)

Suomenhevosen jalostus on ollut hyvin monivaiheinen vuosien saatossa. Koko ajan on kuitenkin ollut sama päämäärä, eli pyritty mahdollisimman hyvään hevosainekseen ja vuosien saatossa tähän on löytynyt enemmän ja enemmän hyviä työkaluja. Suomenhevonen on ollut hyvin merkittävä osa ihmisten arkea, mutta nykypäivänä suomenhevosen rooli on täysin muuttunut koneellistumisen myötä, varsinkin työhevosen rooli.

Suomenhevosia oli vuonna 1910 yhteensä 297 100. Vuoteen 1960 suomenhevonen oli ainut rekisteröity hevosrotu, kunnes lämminveriset ravihevokset

saapuivat Suomeen ja myöhemmin myös lämminveriset ratsuhevoset ja ponit. 1970-luvulla rekisteröityjä suomenhevosia oli 89 800 yksilöä ja muita Suomeen rekisteröityneitä 1636. Suomenhevosia 2000-luvulla oli 19 700 ja muita hevosia 38 800. Vuonna 2015 suomenhevosia oli 19 200 ja muita hevosia 55 000. Suomenhevosen määrien lasku on ollut radikaalia ja muiden rekisteröityjen hevosten määrät ovat nousseet vuosi vuodelta. (Saastamoinen 2007, 66-67; Hevostalous lukuina, 2015.)

Nykypäivänä suomentyöhevosten kantakirjausmäärät ovat hyvin pieniä ja suunta on koko ajan alaspäin. Vuonna 2014 Suomessa syntyi suomenhevosia yhteensä 1003 kappaletta. Tammaja astutettiin samaisena vuonna 1547. Vuonna 2015 Suomessa syntyi 939 suomenhevosta ja tammaja astutettiin 1615 yksilöä. (Hevostalous lukuina, 2014; Hevostalous lukuina, 2015)

Vaikka työhevosen kantakirjausmäärät ovat laskeneet huimasti, on työhevosella kuitenkin paikka niin huvi- kuin hyötykäytössäkin. Esimerkiksi lapset, vanhukset ja kehitysvammaiset nauttivat, kun pääsevät hevosen kärryjen tai reen kyytiin. Harraste- ja ammattihevospetsureita löytyy vieläkin. Vaikka koneet ovatkin vallanneet talousmetsät, arvostetaan kuitenkin hevosta työvälineenä, esimerkiksi ensiharvennuksilla taimikko säästyy. Metsäkoneet jättävät jälkensä metsiin, kun taas hevosesta ei jää pitkään säilyviä isoja painaumia. Myös metsänhoidossa saaristossa ja kansanpuistoissa hevonen on oiva ratkaisu. (Päivärinta, 2010.)

3 SUOMENHEVOSEN KANTAKIRJAAMINEN TYÖHEVOS- SUUNNALLE

Kantakirjalla tarkoitetaan jalostushevosten rekisteriä. Suomenhevosten kasvattajat ovat arvostaneet suomenhevosen suorituskykyä ja sitä halutaankin jalostaa eteenpäin. Kantakirjaan päästäkseen hevoset ja niiden suoritukset arvostellaan ja vain hyvä hevospateriaali pääsee kantakirjaan. Arvosteltavia asioita ovat rakenne, suoritukset, lisääntymisominaisuudet ja terveys. Näin pyritään karsimaan heikompa ainesta pois jalostuksesta. Tällä hetkellä on käynnissä jalostusohjesääntöjen uudistaminen, mutta kerron työssäni, miten vanhanaikaisella jalostusohjesäännöillä suomenhevoset ovat päässeet kantakirjaan sekä käytän myös vanhanaikaisia termejä. Jalostusohjesääntö muuttui uudistuksen myötä jalostusarvosteluksi.

3.1 Oriiden kantakirjausvaatimukset

Jotta kantakirjaan pyrkivä ori täyttäisi vaaditut minimivaatimukset, on sen täytettävä perusehdot. Orin on oltava rekisteröity ja sen on oltava yli nelivuotias. Suorituksiltaan, luonteeltaan, liikkeiltään, rakenneominaisuuksiltaan sekä terveydeltään orin on oltava sopiva jalostuskäyttöön. Suomen Hippos on määrittänyt rakenne- ja terveysvaatimukset, jotka orin on läpäistävä. Näillä vaatimuksilla pyritään vastustamaan suomenhevosissa esiintyviä perinnöllisiä vikoja ja sairauksia. Lisäksi orin on saatava jokaisesta arvostelukohteesta vähintään viisi pistettä. (Suomen Hippos ry, 2015a.)

Perusvaatimuksien lisäksi jokaisella suomenhevosen jalostussuunnalla on omat vaatimuksensa kohdennettuna käyttötarkoitukseen. Työhevossuunnalla oriiden on läpäistävä käyntikoe, juoksukoe sekä vetokoe. Vetokokeen asemasta ori voi myös suorittaa ajettavuuskokeen. Jotta ori voitaisiin hyväksyä kantakirjaan, on sen suoritettava käyntikoe alle kymmenessä minuutissa per kilometri, juoksukoe alle 2.30 minuuttia per kilometri sekä vetokokeessa vetää vähintään viisi porrasväliä. Jos ori suorittaa vetokokeen sijaan ajokokeen, on sen suoritettava se hyväksytysti. (Suomen Hippos ry, 2015a.)

Kantakirjaan merkitty ori voidaan palkita kantakirjapalkinnolla, jos sillä on riittävästi pisteitä veto- tai ajettavuuskokeesta. Ensimmäisellä palkinnolla voidaan palkita ori, joka on saanut vähintään 18 pistettä, toisella palkinnolla voidaan palkita 16 pistettä saavuttanut ja kolmannella palkinnolla taas ori, joka on saavuttanut vähintään 14 pistettä. Orin työkilpailumenestys otetaan myös huomioon palkitsemisessa. Mikäli orin pisteissä on yksi vitonen tai useampia kuutosia, voidaan ori palkita alemmalla palkinnolla, mitä sen veto- tai ajettavuuskokeen tulokset edellyttäisivät. (Suomen Hippos ry, 2015a.)

Ori voidaan myös palkita jälkeläisarvostelulla. Jos oriin jälkeläisiä on kantakirjattu samalle suunnalle vähintään 15, on se oikeutettu valio-palkintoon. Ensimmäisen palkinnon saavuttamiseksi orilla on oltava kymmenen jälkeläistä ja toisen palkinnon saavuttamiseksi viisi jälkeläistä samassa kantakirjassa. (Suomen Hippos ry, 2015a.)

3.2 Tammojen kantakirjausvaatimukset

Tammoilla on samat perusvaatimukset kantakirjaan päästäkseen kuin oriilla. Myös tammojen on suoritettava käyntikoe alle kymmenen minuuttia per kilometri ja vetokokeessa vedettävä vähintään viisi porrasväliä tai suoritettava hyväksytysti ajettavuuskoe. Tammoilla ei ole juoksukoetta. Myös kantakirjauspalkintovaatimukset ovat tammoilla samat kuin oreilla. Ainoa ero on se, että ensimmäisen palkinnon saamisen ehtona on, että tamman kavieroista otetuissa röntgenkuvissa ei voida todeta 4-5-asteista kaviorustojen luutumaa. (Suomen Hippos ry, 2015a.)

Tammojen jälkeläisarvostelussa valio-palkintoon on oikeutettu tamma, jolla on vähintään viisi jälkeläistä kantakirjassa ja niistä vähintään kolme on palkittu samalle suunnalle. Ensimmäisen palkinnon voi saada tamma, jolla on vähintään neljä jälkeläistä kantakirjattu, joista kaksi ovat palkittuja ja toisen palkinnon, jos tammalla on vähintään kolme kantakirjattua jälkeläistä ja niistä kaksi on kantakirjattu palkinnoilla. (Suomen Hippos ry, 2015a.)

3.3 Työhevossuunnan vetokoe

Vetokokeessa määritellään kuorman paino sen mukaan, kuinka paljon hevonen painaa. Hevosen säkäkorkeus, rungon pituus sekä lautasen leveys lasketaan yhteen. Näiden lukemien summasta saadaan lukema katsomalla

taulukosta (LIITE 1) kuinka paljon hevonen arvioilta painaa. Esimerkiksi hevoselle, joka on 160 cm korkea, 169 cm pitkä ja jonka lautasten leveys on 59 cm, kuorman paino on noin 590 kg. (Suomen Hippos ry, 2015a.)

Vetokokeessa hevonen vetää rekikuormaa keskikarkealla hiekalla. Ennen kokeen aloitusta, pohjan vetovastus mitataan jousi- tai vastaavalla vaa'alla. Tuhannen kilon painoa vedetään hiekkaa pitkin tasaisella nopeudella ja vaa'an mittari kertoo kilomääräisen vetovastuksen, mistä lasketaan kuinka monta prosenttia vetovastus on kuorman painosta. Näin muodostuu kitka-prosentti. Hevosen vedettävä kuorma määräytyy laskukaavalla, missä vetovastusprosentti kerrotaan hevosen arviopainolla ja tämä jaetaan kitka-prosentilla. Ensimmäisen portaan vetovastus on 36 % hevosen arviopainosta ja seuraavien portaiden vetovastus on kuusi prosenttia. Yksi porrasväli on kymmen metriä ja jokaisen portaan välissä rekeen lisätään lisää kuormaa. Yhdestä porrasvälistä hevonen saa kaksi pistettä, eli hyväksytyen suorituksen saamiseksi on hevosen saatava kymmenen pistettä. Tämä on noin 60 % hevosen arviopainosta. Vetokokeessa maksimipistemäärä on 20 pistettä ja se vastaa noin 90 % hevosen omasta painosta. Jos hevonen pysähtyy portaan välillä yli minuutiksi tai yhteensä neljä kertaa, vetokoe hylätään. (Suomen Hippos ry, 2015a.)

Käyntikokeessa hevosen on kuljettava 500 metrin matka niin, että se vetää perässään 500 kg kuormaa. Tämä toteutetaan usein isoilla lavakärryillä joiden päälle pystyy helposti lastaamaan painoa; esimerkiksi rehusäkkejä. Kärryissä istuu ohjastajan lisäksi lautakunnan jäsen tai avustaja. Käyntikokeesta täytyy saada vähintään viisi pistettä, jotta hevonen voidaan hyväksyä sen läpäisseeksi. Tämä tarkoittaa siis sitä, että 500 metrin matka täytyy suorittaa kuorman kanssa alle kymmenessä minuutissa. Mitä nopeammin matkan suorittaa, sitä paremmat pisteet saa. Kävelyajan ollessa enintään 9.30 min, hevonen saa 6 pistettä, enintään 9.00 min 8 pistettä ja enintään 8.30 min 10 pistettä. (Suomen Hippos ry, 2015a.)

Lopuksi hevoselle lasketaan käyttö- ja rakennepisteet. Käyttöpisteet saadaan, kun lasketaan veto- ja käyntikokeen, luonteen ja liikkeiden pisteet yhteen. Rakennepisteet taas saadaan laskemalla rakenneominaisuuksien eri kohdista annetut pisteet yhteen. (Suomen Hippos ry, 2015a.)

3.4 Työhevossuunnan ajettavuuskoe

Tamma tai ori, jota tarjotaan kantakirjattavaksi työhevossuunnalle, voi vetokokeen asemasta suorittaa ajettavuuskokeen. Tähän kuuluu viisi eri osaluetta, joista jokaisesta annetaan omat pisteensä yhdestä viiteen. Hyväksytyksi tulemiseksi hevonen tarvitsee jokaisesta arvosteltavasta osa-alueesta vähintään yhden pisteen, mutta kuitenkin niin, että kun kaikki pisteet lasketaan yhteen, on niitä oltava vähintään kymmenen. Suorituksien lomassa tuomari kiinnittää huomiota hevosen taipuisuuteen, rauhallisuuteen sekä varmuuteen. (Suomen Hippos ry, 2015a.)

Ajettavuuskoe alkaa siitä, kun hevosen omistaja tai edustaja valjastaa hevosen. Kokeen järjestäjä on varannut suoritusta varten työkärryt, joiden eteen hevonen on valjastettava kohtuullisessa ajassa. Tämän jälkeen hevonen on

ajettava lastauspaikalle, missä kärryihin lastataan 200 kg painoa. Hevosen on seisottava paikallaan löysin ohjin. Kun hevonen on valmis, kärryihin nousee ensimmäinen ajotuomari, joka suorittaa hevosella kaksi liikkeelle lähtöä, muutaman askeleen käyntipätkää sekä pysähdystä. Pysähdyksissä hevosen on pysyttävä rauhassa paikallaan ohjien ollessa löysät. Mitä kuuntelevaisempi ja herkempi hevonen on avuille, sitä paremmat pisteet sen on mahdollista saada. Ajettavuuskokeen kolmas vaihe on pujottelu, missä arvioidaan hevosen taipuisuutta sekä herkkyyttä. Pujotteluradalla on neljä merkkiä, jotka ovat maksimissaan seitsemän metrin päässä toisistaan. Hevonen pujottelee merkit vuoroin vasemmalta ja vuoroin oikealta. Pujotteluradan jälkeen hevosta pyydetään peruuttamaan viiden metrin matka. Tämän lisäksi on mahdollista tehdä myös kulmaperuutus, mutta se ei ole pakollinen. Kun pujottelu ja peruutus on suoritettu, toinen ajotuomareista ottaa ohjat ja ajaa saman pujotteluradan, sekä tekee peruutuksen. Kun ajokokeen kolmas vaihe on suoritettu, ajetaan hevosella ravia niin, että tuomari pystyy näkemään hevosen liikkeit sivuprofiilista. Tuomari arvioi hevosen liikkeiden puhtautta ja säännöllisyyttä, sekä myöskin hevosen luonteen virkeyttä. Seuraavaksi hevosen vetämiin työkärryihin lisätään painoa niin, että sitä on yhteensä 500 kiloa, minkä jälkeen suoritetaan puolen kilometrin käyntikoe omistaja ohjaksissa ja ajanottaja kyydissä. Mitä nopeammin matkan suorittaa, sitä paremmat pisteet saa. Kun kävelyaika on enintään 10 minuuttia, hevonen saa viisi pistettä, kun enintään 9.30min 6 pistettä, enintään 9.00min 8 pistettä ja enintään 8.30min 10 pistettä. Lopuksi kuorma puretaan, sekä hevonen riisutaan valjaistaan ajotuomareiden seuratussa suoritusta vierestä. Molemmat ajotuomarit arvioivat kaikki suoritettut osiot ja antavat kirjallisen lausunnon, sekä pisteyttävät kaikki osiot erikseen. Arvioitavat osa-alueet ovat valjastus, riisuminen ja muu käytös, käynti ja pysähdykset, pujottelu ja peruutus. Raviliikkeitä ei arvostella pistein vaan niistä annetaan lausunto. Ajettavuuspisteet muodostuvat kaikkien osa-alueiden pisteiden yhteenlasketusta summasta. Luonteesta ajotuomarit antavat myös piste-ehdotuksen. Käyttöpisteiden yhteismäärä muodostuu siis ajettavuuskokeesta, käyntikokeesta, luonteesta sekä liikkeistä saaduista pisteistä. Rakennepisteet muodostuvat samalla tavalla kuin vetokokeen suorittaneilla hevosilla, eli rakennominaisuuksien eri osioista saatujen pisteiden summasta. (Suomen Hippos, 2015a.)

4 SUOMENHEVOSTEN TYÖMESTARUUSKILPAILUT

VALTAKUNNALLISET

Suomenhevosten valtakunnallisiin työmestaruuskilpailuihin saavat osallistua kantakirjaan merkityt suomenhevosoriit ja-tammat. Kilpailujen palkintolautakunta koostuu puheenjohtajasta, varapuheenjohtajasta, kahdesta järjestäjän valitsemasta asiantuntevasta jäsenestä sekä lautakunnan apureista. Juoksukokeen aikana lautakunnassa on oltava vähintään yksi jäsen, jolla on ravikilpailutuomarin kortti. Eläinlääkäri valvoo kilpailuja ja tarkastaa jokaisen hevosen, sekä niiden varusteet ennen kilpailun alkua, sekä tarkkailee niiden jaksamista kilpailujen aikana. Kilpailupaikaksi vaaditaan 1000 metrin pituinen ravirata, mutta myös raviradat, jotka ovat palkintolautakunnan

hyväksymiä, ovat käyttökelpoisia, kunhan ne mitataan ennen kilpailujen alkua. Järjestäjän on hankittava kilpailua varten välineet, jotta kaikki osakokeet voidaan suorittaa. Käyntikoetta varten tarvitaan kärryt, joihin voidaan lastata 500 kilon kuorma ja vetokoetta varten reki, jota voidaan vetää molemmissa suunnista. (Suomen Hippos ry, 2015b.)

Ensimmäinen kilpailun osa on juoksukoe, joka suoritetaan maksimissaan viiden hevosen arvotuissa ryhmissä linjalähetyksenä. Sallitut kärryt ovat hiitti- tai valmennuskärryt, myös kiesit ovat sallitut. Hevosen valjastuksen ja kuolainten on oltava perinteiset, obersek sekä kieliside ovat sallittuja. Sääntöinä toimivat Suomen Hippos ry:n ravikilpailusäännöt sovelletusti. Esimerkiksi kypärän käyttö on pakollista, mutta ajolupaa ei työkilpailuissa tarvita. Radan ollessa sääolosuhteiden vuoksi huono, voi lautakunta ennen kilpailujen aloittamista ilmoittaa antavansa hyvitystä ajasta. Hyvitys voi maksimissaan olla viisi sekuntia. Hevonen saa jatkaa kilpailua, vaikka sen suoritus hylättäisiinkin ja se saisi juoksukokeesta nolla pistettä. Muuten pisteet muodostuvat ajan mukaisesti niin, että hevosen juostessa koe 2.21 minuuttiin tai tämän yli, saa se yhden pisteen. Maksimipistemäärän, eli viisi pistettä hevonen saavuttaa ajalla 1.50 minuuttia tai alle. (Suomen Hippos ry, 2015b.)

Juoksukokeen jälkeen on käyntikoe, joka suoritetaan järjestäjän hankkimilla työkärryillä, joihin lastataan 500kg painoa. Kärryille nousee myös ajanottaja ja käynnin puhtauden valvoja, joka on lautakunnan jäsen, tai avustaja. Käynnin puhtautta valvotaan koko 500 metrin matkan ajan. Käynnin valvoja voi antaa käynnin rikkomisesta hevoselle viidestä kymmeneen sekuntiin niin sanottuja sakkosekunteja, jotka lisätään käyntikokeen kokonaisaikaan. Jos hevonen rikkoo käynnin matkan aikana neljä kertaa, suoritus hylätään. Tästä huolimatta hevonen voi silti jatkaa kilpailua. Käyntikokeesta yhden pisteen saa, jos hevonen kävelee ajaksi 9.11 minuuttia tai enemmän. Parhaat pisteet, eli viisi pistettä saavuttaa ajalla 7.50 minuuttia tai alle. (Suomen Hippos ry, 2015b.)

Kolmas ja viimeinen osio on kuorman veto, joka suoritetaan vähintään 60 metriä pitkällä hiekkaesteellä. Tämä on normaalisti raviradan ulkoreunalla, suoralla pätkällä. Alustan kitka, eli vetovastus on mitattava ennen vetokokeen alkamista, sekä rakennettava hiekkaesteeseen niin sanotut portaat, eli kohdat, mihin asti hevosen täytyy kuormaa vetää ja pysähtyä lisäpainon lastaamista varten. Alkupaino, eli se mitä rekeen lastataan ensimmäistä vetoosuutta varten, määritetään kitkan suuruuden mukaan niin, että kitkan ollessa 50% tai yli, alkupaino on 400kg. Kun kitkan määrä tipahtaa prosentin ja on 49% tai alle, nousee alkupaino 500 kiloon. Kitkan ollessa 44% tai vähemmän, rekeen lastataan alkupainoksi 600kg. (Suomen Hippos ry, 2015b.)

Hiekkaesteeseen on siis rakennettu portaita kymmenen metrin välein. Hevonen vetää aina kaksi porrasta kerrallaan, minkä jälkeen painoa lisätään 50kg. Jokaisesta porraskäynnistä hevonen saa yhden pisteen. Tällä kahden portaan välillä hevonen saa pysähtyä kolme kertaa, ja yksi pysähdys saa kestää maksimissaan yhden minuutin. Kun hevonen tekee kahden portaan välissä

neljännen pysähdyksensä, veto loppuu siihen. Jos hevosen veto loppuu portaiden väliin, mitataan pituus edelliseen portaaseen reen puolesta välistä ja annetaan 0,1 pistettä jokaisesta metrillä mitä oli edelliseltä painojen lastauspaikalta pystytty vetämään. Portaita ei rakenneta loputtomiin vaan niitä on järjestäjän määräämä määrä. Hevosen saavutettua portaiden toinen pää, otetaan hevonen irti reestä ja vaihdetaan se toiselle puolelle, jolloin hevonen lähtee vetämään portaita toiseen suuntaan. Suorituksen aikana hevosen ohjastajan on pystyttävä hallitsemaan hevosensa itse, mutta silloin kun hevonen irrotetaan reestä puolenvaihtamisen vuoksi, apuvoimat ovat sallittuja. (Suomen Hippos ry, 2015b.)

Lautakunta tarkkailee hevosen käyttäytymistä ja antaa sen mukaan pisteitä nolosta kolmeen puolen pisteen tarkkuudella. Tuomaristo keskittyy suorituksen tarkkailussa siihen, millaisella tekniikalla hevonen tekee irtioton, millä sitkeydellä hevonen vetää ja onko se taloudellista, sekä hevosen rauhallisuutta taukojen aikana, kun painoa lisätään rekeen. Hevosen huono kohtelu, kuten lyöminen tai huutaminen ovat luonnollisestikin täysin kiellettyjä kilpailujen aikana. Hevosen ajaja on vastuussa hevosen kaikista varusteista, vetoaisoista sekä kengityksestä. (Suomen Hippos ry, 2015b.)

Kun kaikki kolme kilpailun osa-alueita on suoritettu, jaetaan järjestyspalkintoja. Kilpailun järjestäjä päättää rahapalkintojen määrän ja sen kuinka monelle sijoittuneelle niitä jaetaan. Hevoset laitetaan järjestykseen laskeamalla kaikkien osa-alueiden pisteet yhteen. Jotta hevonen voi sijoittua kilpailuissa, on sen saatava juoksu- ja käyntikokeesta molemmista vähintään yksi piste, sekä vetokokeesta vähintään kaksi pistettä. Kun hevosten suoritusten yhteispisteet ovat laskettu, voidaan hevoset järjestää tulosten perusteella paremmuusjärjestykseen. Jos kahdella hevosella on samat pisteet, ratkaisee vetokokeen tulos. Tuloksen ollessa vieläkin sama, kilpailijoille annetaan sama palkintosija ja tähän sijaan oikeuttava rahamäärä jaetaan kilpailijoiden kesken tasan. Työkilpailuista saatu tulos merkitään hevosen kantakirjatodistukseen. Koko kilpailun voittaja saa kantaa suomenhevosten valtakunnallisen työmestaruuden titteliä. (Suomen Hippos ry, 2015b.)

5 TYÖHEVOSEN JALOSTUS, KÄYTTÖ JA MERKITYS – ENNEN JA NYT

Työssä haastateltiin alalla pitkään toimineita hevosihmisiä, jotka ovat joko perehtyneet suomentyöhevosen jalostukseen, tekevät töitä tai harrastavat työhevoslajeja, sekä muuten asialle vihkiytyneitä hevosihmisiä. Haastattelukysymykset löytyvät liitteestä 2. Suomessa tämä ryhmä ihmisiä on hyvin pieni, mutta sinnikkäät työhevosharrastajat yrittävät silti pitää perinteistä hevosmiestaitoa ja työhön soveltuvaa työhevostyyppiä yllä. Haastattelu tehtiin sen takia, että saataisiin näkemystä alalla toimivilta ihmisistä ja jotta saataisiin tietää, mitä mieltä he ovat nykyisestä jalostusohjestaan sekä kantakirjauskokeista. Lähetettyihin kysymyksiin vastanneita oli yhteensä viisi. Vastanneiden määrä oli hyvin pieni, mutta mielipiteitä saatiin kuitenkin kattavasti. Tässä kappaleessa avataan haastatteluun vastanneiden ajatuksia.

5.1 Jalostusohjesääntö

Jalostusohjesäännöissä kerrotaan, minkä tyyppiseen hevosainekseen olisi jalostuksella tarkoitus pyrkiä. Suomenhevosen jalostusohjesäännön ensimmäiset lauseet kuuluvat näin:

Suomenhevonen, alkuperäinen suomalainen hevonen, on rotumääritelmän mukaisesti monipuolinen yleishevonen. Se on keskikokoinen, hyväryhtinen ja melko vankka. Sen pää on kuiva ja suora, kaula melko tukeva ja runko pyöreä ja pitkä. Se on luonteeltaan yhteistyöhaluinen, pyrkivä ja nöyrä ja sillä on selvä sukupuolileima. (Suomen hippos ry, 2015c.)

Jalostusohjesääntöä pidettiin haastateltavien mielestä lähinnä vain suuntaa antavana, sillä suomenhevosissa pääsuuntana pidettiin juoksijasuuntaa, johon onkin kantakirjattu suurin osa suomenhevosista. Muut suunnat eroavat juoksijasuunnasta haastateltavien mielestä vain hieman. Toki jalostuksessa pyritään saamaan vankkoja ja rauhallisia yksilöitä, mutta koska sellaista materiaalia ei heidän mielestään enää nykypäivänä oikein ole olemassa, on jalostus siihen suuntaan hankalampaa. Viimeinen työsuunnan orilinja katosi mielipiteiden mukaan 1980-luvun loppupuolella.

Koettiin myös, että tavallisen harrastajan on hyvin hankala tulkita jalostusohjesääntöä, muun muassa rakenneominaisuudet ovat monelle hankalia käsitellä. Harrastaja ei välttämättä ymmärrä, miksi mitäkin kohtaa arvioidaan ja miten rakenne vaikuttaa esimerkiksi suorituskykyyn. Jalostusohjesäännöiltä toivottiin selkeitä linjauksia siitä, miksi ja mitä haetaan. Tämä voisi helpottaa harrastajienkin hakeutumista oikeaan suuntaan jalostuksen suhteen.

5.2 Jalostusmateriaali

Samalla kun jalostusta viedään eteenpäin, myös jalostusmateriaali muuttuu vuosien saatossa. Suomenhevosainekseen koettiin haastateltavien mielestä keventyneen koko ajan juoksijasuunnan tarpeiden mukaan. Isoja raskarakenteisia hevosia on heidän mielestään vaikea löytää nykypäivänä. Jalostuksen suunta koettiin huonoksi. Suomenhevonen rotuna painii karrikoidusti nykypäivänä sukupuuton rajoilla. Rodulla on neljä toisistaan poikkeavaa suuntaa, mitkä yhden vastaajan mielestä kuitenkin tähtäävät siihen suuntaan, että tavoitteena ovat hyvät ravikilpailun tulokset. Tämä saattaa johtaa siihen, että niin sanotusti mihinkään kelpaamattomien määrä nousee ja välissä syntyy muutama huippu. Käyttöön vaikuttavat, rakenteellisesti pahat virheet lisääntyvät. Näitä ongelmia ovat esimerkiksi se, että hevosen runko on edelleen raskas, jalkoihin on jalostettu keveyttä (etusäären suhdetrunгон ympärystmittaan), sapelijalkaisuus on lisääntynyt todella paljon, samoin kiverä kinner. Työhevosele pakollinen rakenne on hävinnyt, ilman leveyttä ja mataluutta ei voida haastateltavien mielestä puhua muun muassa

irtiosta mitään. Kapea ja korkea hevonen ei pysty samanlaisiin suorituksiin työssään, kuin leveä ja matala. Matala työhevonen taas Suomessa tarkoittaa pitkälti pienhevosia, joilla edelleen löytyy hyvää runkoa ja luontaista irtiotta ja kyky vetää lähes 200% omasta painostaan.

Nykyään yli 160cm korkea hevonen, jonka etusäären ympärysmitta on 22cm, saa maininnan "erittäin järeät jalat". Haastateltava oli tutkinut kantakirjoja vuosilta 1900-1950 ja suomentyöhevosella, jolla säkä oli 150cm, säären ympäryys oli 22cm. Tuolloin ei myöskään ollut omituista törmätä jopa 25cm etusääriin. Nykypäivänä kuitenkin rungon ympärysmitta sitä vastoin on pysynyt samana. Oltiin myös sitä mieltä, että nykypäivän työhevosen luonne alkaa olla jopa työhön kelpaamaton. Työhevosista löytyy nykyään paljon yksilöitä, jotka ovat liian paineherkkiä ja väärällä tapaa reaktiivisia yksilöitä.

5.3 Suomenhevosen merkitys

Suomentyöhevosten merkitys on muuttunut vuosien saatossa. Aikaisemmin työhevonen oli jopa perheen elinehto, kun nykyään se on lähinnä harrastus, taikka joillakin elinkeino esimerkiksi virkistystoiminnan kautta. Haastateltavien mielestä viimeisen kymmenen vuoden aikana harrastuskäyttö on lisääntynyt paljon, mikä onkin hyvin ilahduttavaa. Kuitenkin ne, jotka todella tekevät töitä hevosten kanssa leipätyökseen, ovat vähentyneet kymmenen vuoden aikana erittäin paljon. Yksi haastateltavista koki, että jopa kolmekymmentä vuotta on liian lyhyt aikaväli Suomessa suomentyöhevosen merkityksen tarkastelemiseen. Suomessa työhevosen käyttö loppui käytännössä melkein kokonaan 1970-luvulla, muutamaa ammattilaista ja puoli-ammattilaista lukuun ottamatta. Tämän jälkeen suomentyöhevosen merkitykseksi onkin jäänyt lähinnä harrastekäyttö ja työnäytösten vetäminen. Hänen mukaansa ne, jotka nykypäivänä leipätyökseen hevosella töitä tekevät, eivät pysty käyttämään suomenhevosta työssään taloudellisista syistä, vaikka henkisten arvojen kannalta ajateltuna se olisikin mieluisin valinta. Työhevosen materiaali on huonontunut paljon ja hyviä, oikeisiin töihin kelpaavia suomentyöhevosia on hänen mielestään käytännössä mahdotonta löytää. Tämän vuoksi ammattilaisten aisojen välistä löytyykin raskaampaa, ulkomailta peräisin olevaa hevosen materiaalia. Työhevosen käyttöaste (yhden hevosen työmäärä) tippui metsätyön loppumisen kautta 1970-luvun jälkeen 65-85%:iin. Tämä seikka olisi haastateltavien mielestä hyvä huomioida kantakirjauksessa. Työpuolelle on aikanaan kantakirjattu hevosia, jotka ovat tehneet 40h/vko töitä ja nykyiseltä hevosen materiaalista vaaditaan edelleen samoja tuloksia 1/3 liikutuksella ja treenin määrällä. Sama asia koskee myös nykyistä vetokoetta. Sitä seikkaa, että huonokuntoisemmat hevoset, verrattuna aiempiin töitä tekeviin hevosiin, laitetaan suorittamaan samanlaisia tehtäviä, pidettiin huonona asiana ja koettiin, että kantakirjausten kokeiden raskautta tulisi punnita uudessa valossa peilaten nykyiseen hevosen materiaaliin.

Kun peilataan tilannetta maailmalla, työhevosten aktiivikäyttö on ihan uusissa ulottuvuuksissa. Ongelmaksi koettiin, että Suomessa roikutaan yhä

pelkässä perinneyössä. Alan uudistajille ja kehitykselle ei tunnuta annettavan tilaa. All around-luokat kaikissa muissa niin sanotuissa yleisroduissa ovat lisääntyneet ja käyttökokeiden kiinnostus kasvanut, mutta se jää täysin uupumaan Suomesta. Käyttökokeet mahdollistaisivat myös kansainvälisen kilpailun muussakin kuin valjakkoajossa.

5.4 Työsuuntaisten suomenhevosten kokeet ja kilpailut

Suomenhevosten valtakunnallisissa työmestaruuskilpailuissa on kolme osakoetta, joilla valitaan Suomen parhaat työhevokset. Osakokeet koettiin haastateltavien mielestä hyväksi siinä mielessä, että ne kertovat yksilön monipuolisuudesta. Toisaalta toivottiin, että osakokeiden sisältöä voisi tarkastella uudestaan ja tarvittaessa uusia. Haastateltavilta kysyttiin myös, mitä ajo- ja vetokoe kertovat yksilöstä ja heidän mielestään molemmat kokeet koettiin oleellisiksi; ne kertovat monipuolisuudesta sekä käyttöominaisuuksista. Ongelmaksi kuitenkin koettiin se, että vaikka hevosia käytetäänkin työssä, ei työhön sisälly portaiden vetoa. Nykypäivän hevostyöt ovat pitkälti tasaisilla alustoilla tapahtuvaa, niin kuin pelto- ja puutarhatyöt, kuljetustyöt yms. Vaikka hevonen olisi loistava työntekijä näillä osa-alueilla, ei se kuitenkaan selviytyisi vetokokeista ilman pitkäaikaista erillistä harjoittelua. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että se on suorastaan väärin hevosta kohtaan laittaa se kyseisiin vetokokeisiin, ellei sitä ole niitä varten systemaattisesti treenattu.

Vetokokeen kuuluisi olla ensisijaisesti luonteen mittarina, mutta oltiin sitä mieltä, että nykypäivän hevosten fyysisellä kunnolla se ei juurikaan kerro hevosen kapasiteetista realistisesti. Haastateltavat toivoivat, että myös kestävyyttä arvosteltaisiin. Harva hevonen tulisi kestäväksi raskaita töitä nykyisellä rakenteellaan, joten on omituista, että nykyhevoselta vaaditaan samaa kestävyyttä kuin vielä savotta-aikaan. Toisaalta pohdittiin sitä, että jos ei vaadita, niin heikompa jalostusainesta saattaa päästä joukkoon, mutta pohdittiin myös kuinka realistinen kantakirjakokeen arvio on oikeasti kertomaan, miten kyseessä oleva yksilö olisi kestänyt työkäytössä 40h/vko?

Kun puhutaan kantakirjauskokeista, on ihmisillä varmasti erilaisia mielipiteitä, mitkä ovat hyviä asioita ja mitkä taas huonoja. Haastateltavien mielestä suomalaisen kantakirjausmallin pitäisi olla enemmän ruotsalaisen käyttökokeen (JUF – Jordbrukare-ungdomens förbund) tyyppinen koe, enemmän all around hakuinen jalostussuunta olisi tarpeen, eli hevonen, joka olisi jalostusmääritelmän mukaisestikin yleishevonen. Ammattikäytössä, tai puoliammattilaiskäytössä olevilta hevosilta voisi vaatia vetokoetta, mutta harrastehevosilla se on eettisesti kyseenalaista. Ammattikäytössä oleville hevosille voisi teettää vetokokeen tai mahdollisen metsätyökokeen tehtäviä. Yhden haastateltavan mielestä ruotsalainen systeemin JUF:n käyttökokeesta ei välttämättä nykypäivän kantakirjatyöhevokset selviäisi. Se vaatii henkisesti hevoselta paljon, kertoo todella paljon koulutustasosta, mutta ei vaadi yhtä koetta varten ammattikäyttöhevosen fyysistä kuntoa. Hänen mielestään ajokoe on kuitenkin Suomessa hyvä vaihtoehto vetokokeelle, mikä vaatii hevoselta hyviä hermoja ja koulutusta.

Uudistaminen olisi kuitenkin haastateltavien mielestä paikallaan, ellei luoda erikseen jalostussuuntaa "perinnehevonen". Haastateltavien mielestä hevosen selälle painavat heinäkärkyt voisi jo jättää latoon, samoin homeiset vanhat valjaat ja siirtyä varusteisiin, jotka ovat hevosystävälliset.

5.5 Työhevosen tulevaisuus

Tulevaisuuden kantakirjausmateriaaliksi toivottiin työhön kelpaavia hevosia, tai sitten jos suuntaa hieman muokataan nykyvaateille niin all around-tyyppisiä, eli yleishevosen kaltaisia joilla on sekä pää että jalat kunnossa. Oli materiaali mitä hyvänsä, yhtenäinen mielipide oli kuitenkin se, että kantakirjausmäärät tulevat lähivuosina kyllä laskemaan. Määrät tosin ovat jo nyt niin minimaalisia, että kohta saatamme nähdä vuoden milloin ei kantakirjata yhtään hevosta t-suunnalle.

Työhevosen roolia "ennen" tulisi yhden haastateltavan mielestä tarkastella ennen sotia ja teollista vallankumousta (2000 eKr - 1800-luvun loppu). Hänen mielestään domestikoitunut, eli kesytetty hevonen on oletusarvoisesti 4000-5000 vuotta vanha ja Suomessa on hyvin paljon löydöksiä, jotka viittaavat hevosen hyvin varhaiseen käyttöön. Hän ajattelee sen olevan outoa, että hevosen historiaa peilataan vain aikaan, jolloin se on muuttunut siviilisaatiossamme välttämättömyydestä harraste- tai kilpavälineeksi.

Samaisen haastateltavan näkemys on, että työhevosen rooli tulee kasvamaan, on kasvanut jo ja on jatkuvassa kasvussa maailmalla. Se on sitten eri olemmeko siinä kehityksessä mukana. Työtä tuskin hänen mielestään tullaan enää tekemään parireellä ja vanhoilla heinäkärkyillä, vaan se vaatii uudistusta kaikkineen. Nykypäivän tehotuotanto ei anna armoa perinnetyölle ja siitä pitäminen (vaikka sillekin on paikkansa ja aikansa ja arvostettavaa sekini) kynsin hampain kiinni, ei silti pysäytä muualla maailmassa tapahtuvaa kehitystä, eikä tule vähentämään muun muassa hevostyötä tekevien taloudellisia paineita sekä suoritusvaatimuksia (mitkä taas määrittävät pankit, vakuutusyhtiöt ja valtio). Hänen näkemyksensä on, että olemme ajautumassa vain kauemmaksi ja kauemmaksi mahdollisuudesta pitää suomenhevonen mukana tapahtuvassa kehityksessä, elleimme ole itse valmiita olemaan siinä mukana.

5.6 Työsuunnan kantakirjan arvostus

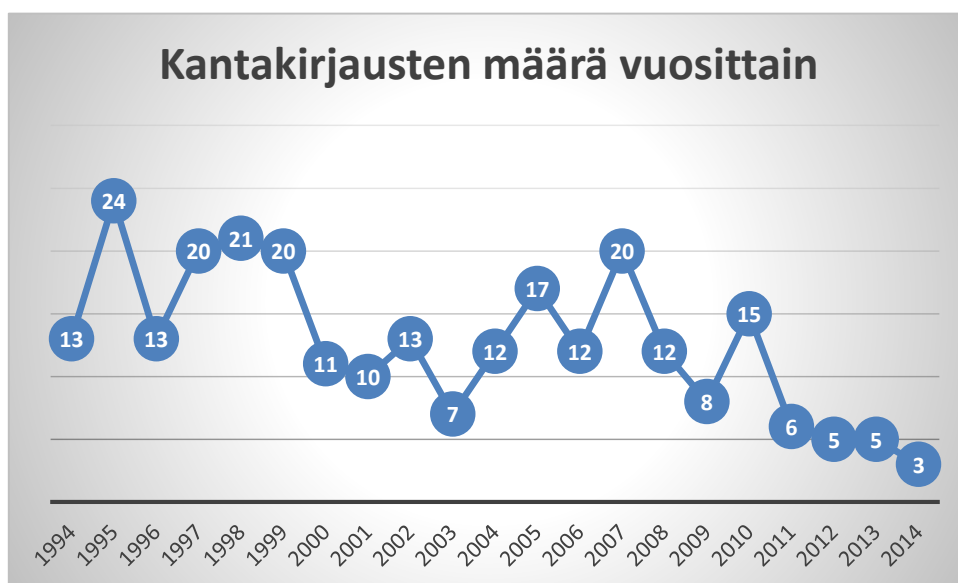
Joskus herää ajatus siitä, että mahdetaankohan suomenhevosta kantakirjata työhevosiksi välillä myös siitä syystä, etteivät ne pääse esimerkiksi juoksijakantakirjaan. Haastateltavien mielestä tämä on mahdollista ja se ei ainaakaan nosta työkantakirjan arvostusta. Myös niiden hevosten arvostus laskee, jotka ovat ansioituneesti suoriutuneet kokeista. Koettiin myös mahdolliseksi, että vaikka hevonen olisi esimerkiksi puhtaasti juoksijasuintainen, mutta on vain yksinkertaisesti parempi hevonen kantakirjattavaksi työsuunnalle, niin miksipäs ei, mutta kokonaisuuden ja uskottavuuden kannalta se ei voi johtaa mihinkään positiiviseen.

6 KANTAKIRJA-AINEKSEN TUTKIMINEN 20 VUODEN AJALTA

Työn päätarkoitus oli tarkastella suomentyöhevosten kantakirja-ainesta. Aineisto sisälsi työhevossuunnalle kantakirjattujen hevosten tiedot vuosilta 1994-2014. Työn tavoitteena oli saada selville, minkälaista hevosainesta 20 vuoden ajalta on kantakirjattu; minkälaisista vanhemmista, miten kantakirjattuja hevosia on käytetty jalostukseen sekä millä pisteillä ne on kirjattu. Aineisto, joka oli saatu Hippoksen tietokannasta, käsitti 267 hevosta, joista tammoja oli 198 kappaletta, oriita 63 ja ruunia 6 kappaletta. Aineisto sisälsi jokaisen kantakirjatun hevosen isän, emän ja isänemän, kantakirjausvuoden, kantakirjaussuunnan, eli oliko kantakirjattu veto- vai ajokokeella, hevosen rungon mitat, käyttö- sekä rakennepisteet.

6.1 Kantakirjausmäärät- ja iät sekä sukupuolijakauma

Suomenhevosiä syntyy vuodessa noin yhteensä tuhat, mukaan lukien kaikki jalostussuunnat. T-suunnan suomenhevosiä kantakirjattiin vuonna 2014 vain kolme kappaletta, mikä on hyvin vähän verrattuna syntyneiden suomenhevosten määrään (Kuvio 1). 20 vuoden aikana eniten kantakirjauksia työsuunnalle tehtiin vuonna 1995, jolloin hevosia kantakirjattiin 24 kappaletta. Kun tarkastellaan kahdenkymmenen vuoden sisällä kantakirjattuja hevosia, niin voidaan todeta, että niistä suurin osa, 74% oli tammoja, kun taas 26% kantakirjatuista hevosista oli oriita.

Kuvio 1. Suomentyöhevosten kantakirjausten määrä vuosittain 1994-2014.

Hevoset kantakirjattiin keskimäärin yhdeksän vuoden ikäisinä. Taulukossa 1 on kantakirjausiat esitetty vuosikohtaisesti. Nuorimmat kantakirjatut hevoset olivat nelivuotiaita kantakirjaus hetkellä ja vanhin oli 23-vuotias. Eniten kantakirjauksia tehtiin hevosten ollessa viisi vuotiaita ja niitä oli 39 yksilöä.

Taulukko 1. Kantakirjausikä vuosittain

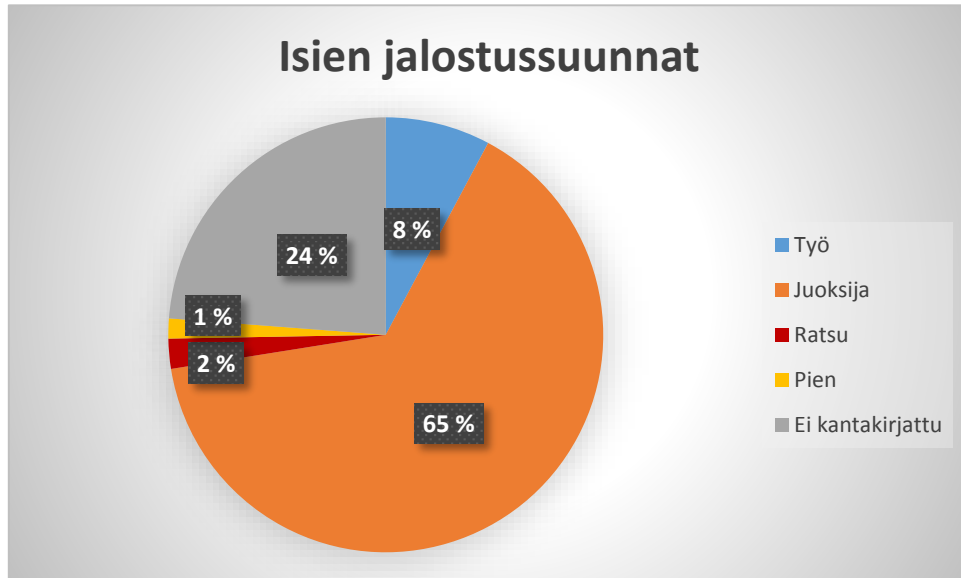
Syntymävuosi	Kantakirjausikä
1994	7
1995	8
1996	8
1997	8
1998	8
1999	10
2000	8
2001	7
2002	9
2003	8
2004	12
2005	10
2006	12
2007	8
2008	10
2009	10
2010	9
2011	7
2012	8
2013	7
2014	7

6.2 Vanhempaiseläinten jalostussuunnat

Kantakirjatuista hevosista 27% (71 hevosta) oli molemmat vanhemmat kantakirjattu juoksijasuunnalle. Kolmella prosentilla (7 hevosta) hevosista molemmat vanhemmat oli kantakirjattu työsuunnalle joko veto- tai ajoko- keella. Hevosista 17% (45 hevosta) toinen vanhempi oli juoksijasuunnalle kantakirjattu ja toinen työsuunnalle.

6.2.1 Isien jalostussuunnat

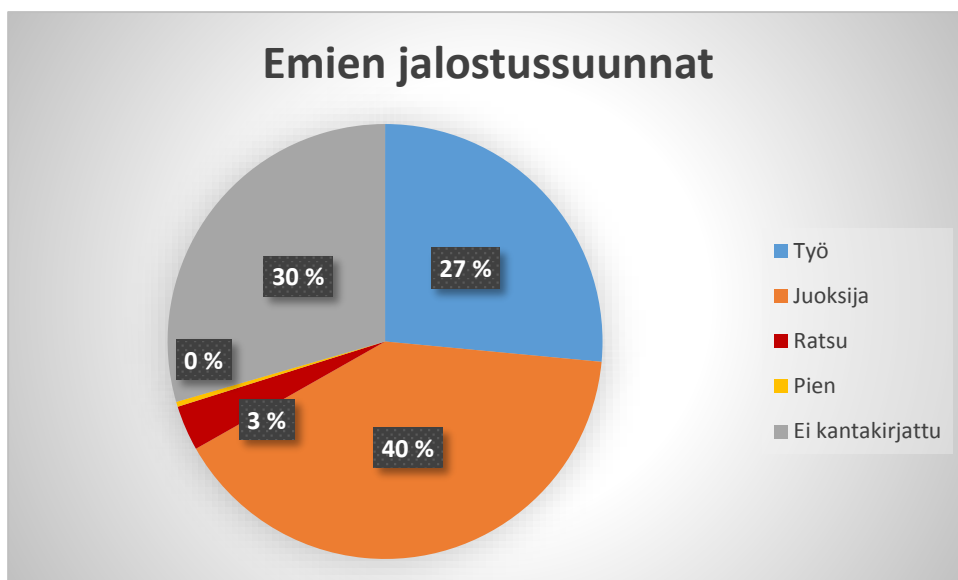
Kantakirjattujen hevosten isistä suurin osa, 65% (174 hevosta) oli kantakirjattu juoksijasuunnalle (Kuvio 2). Työhevossuunnalle isistä oli kirjattu kahdeksan prosenttia (21 hevosta). Ratsu- ja pienhevossuunnalle kirjattuja oriita oli vain muutamia; ratsuja kuusi ja pienhevoseja neljä. Oriita joita oli käytetty jalostuksessa, mutta ei ollut kantakirjattu oli 24% (64 hevosta) isistä.

Kuvio 2. Kantakirjattujen hevosten isien jalostussuunnat.

6.2.2 Emien jalostussuunnat

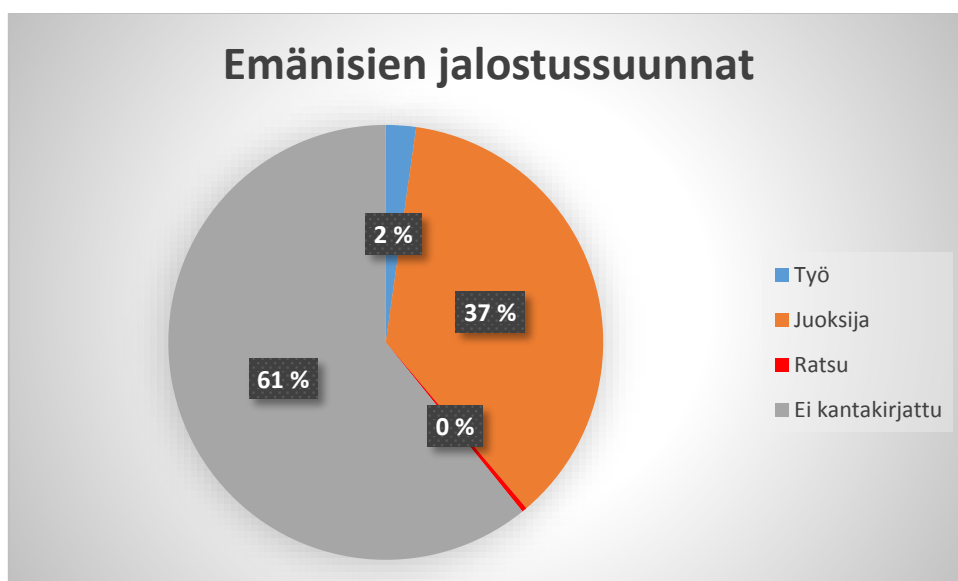
Kantakirjattujen hevosten emistä suurin osa oli myös juoksijoita, mutta tämä prosenttiosuus ei ollut niin suuri kuin oriilla (Kuvio 3) Emiä oli kirjattu työsuunnalle enemmän kuin isiä, 27% (71 hevosta). Ratsu- ja pienhevosten määrät olivat pieniä, sillä emistä ratsuksi kirjattuja oli yhdeksän ja pienhevoseksi vain yksi. Prosenttiosuudet siis olivat näiden kohdilla minimaaliset. Emistä kolmeakymmentä ei ollut kantakirjattu lainkaan. Se on noin puolet, kun verrataan kantakirjattujen hevosten isien kantakirjaamattomuuteen.

Kuvio 3. Kantakirjattujen hevosten emien jalostussuunnat.

6.2.3 Emänisien jalostussuunnat

Kun tarkastellaan kantakirjattujen hevosten emänisien suuntia (Kuvio 4), niin voimme todeta, että valtaosaa käytetyistä emänisistä ei ollut kantakirjattu. Kuitenkin 36% emänisistä oli kirjattu jonkin jalostussuunnan kantakirjaan, vaikkakin työsuuntaisiksi vain kaksi prosenttia (6 hevosta). Juoksijasuunnalle kirjattuja hevosia oli 98, ratsusuunnalle yksi ja pienhevossuuntaisia emänisiä ei ollut yhtään. Jalostusaskleet ovat ehkä olleet pieniä, mutta tässä voidaan jo todeta, että tuolloin ollaan matkalla harkittuun jalostamiseen jossa käytetään hyväksi havaittua jalostusainesta, eikä sitä helppointa tai silmää miellyttävintä vaihtoehtoa.

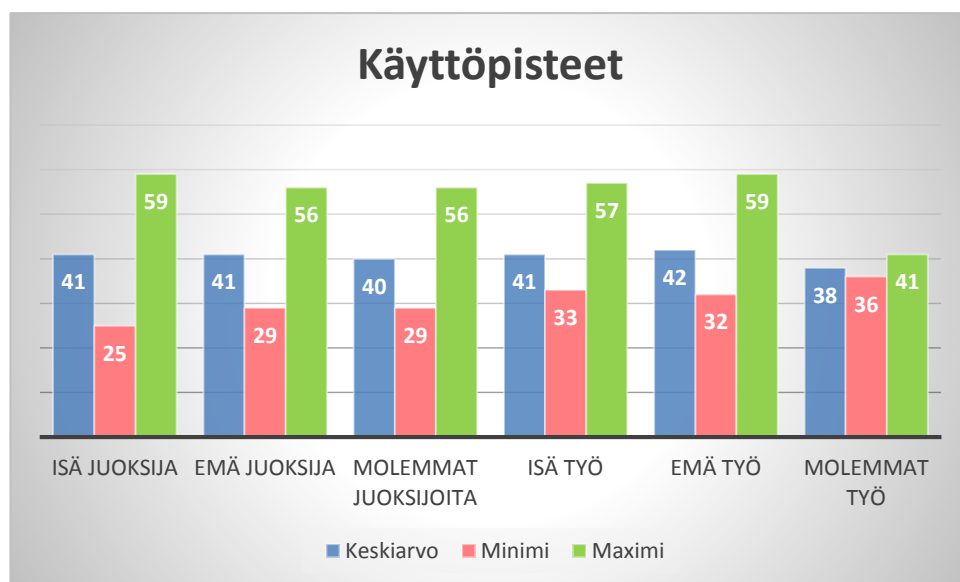
Kuvio 4. Kantakirjattujen hevosten emänisien jalostussuunnat.

6.3 Vanhempaiseläinten jalostussuunnan merkitys käyttö- ja rakennepisteisiin

Hevosia, joiden isä oli juoksijasuuntainen, oli 173 ja joiden emä oli juoksija, oli 108 yksilöä. Hevosia, joiden molemmat vanhemmat olivat juoksijasuuntaisia, oli 71. Hevosia, joiden isä oli työsuuntainen, oli 21 ja joiden emä oli työsuuntainen, oli 71. Hevosia, joiden molemmat vanhemmat olivat työsuuntaisia, oli 7 yksilöä.

Kaksi johtavinta jalostussuuntaa kantakirjattujen vanhemmissa oli juoksija- ja työsuunta. Kuviossa 5 on eritelty hevoset vanhempaiseläinten suunnan mukaisesti. Keskiarvon mukaan parhaat käyttöpisteet ovat saaneet hevoset, joiden emä oli työsuuntainen. Huonoin keskiarvo oli hevosilla, joiden molemmat vanhemmat olivat työsuuntaisia.

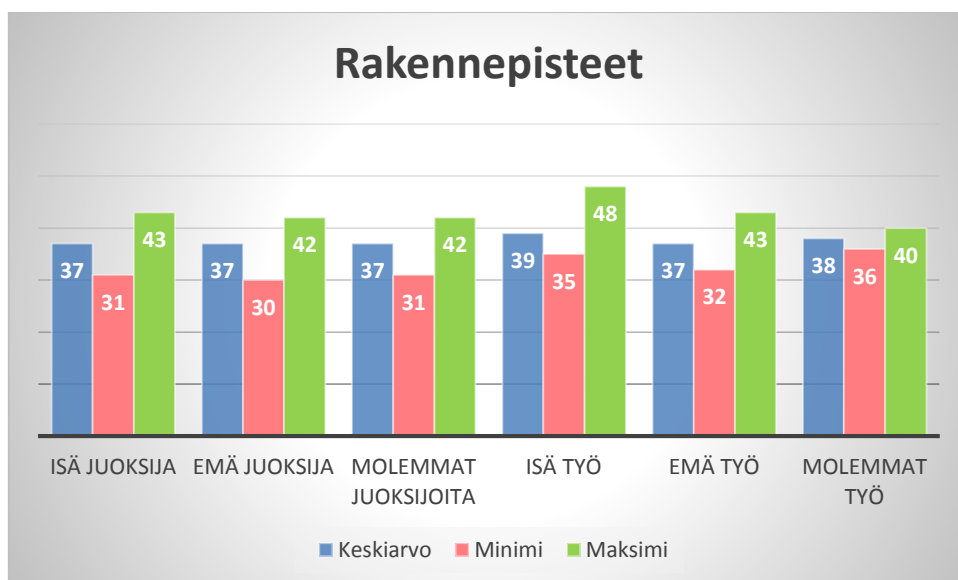
Huonoimmat käyttöpisteet oli saanut hevonen, jonka isä oli juoksija, kun taas paras tulos oli hevosella, jolla oli työsuuntainen emä.

Kuvio 5. Käyttöpisteiden vaihtelut vanhempaiseläinten suunnasta riippuen.

Rakennepisteitä vertailtiin samalla tyylillä kuviossa 6. Keskiarvoltaan huonoimmat rakennepisteet saivat hevoset, joiden isät sekä emät olivat juoksijoita, sekä hevoset, joiden emät olivat työsuuntaisia. Paras keskiarvo oli hevosilla, joiden isät olivat työsuuntaisia.

Huonoimmat rakennepisteet sai hevonen, jonka emä oli juoksijasuuntainen. Parhaat pisteet sai hevonen, jonka isä oli työsuuntainen.

Kuvio 6. Rakennepisteiden vaihtelut vanhempaiseläinten suunnasta riippuen.

6.4 Jalostukseen käyttö ja jälkeläismäärät

Kahdenkymmenen vuoden aikana suomentyohevosta on kantakirjattu yhteensä 267, oreja (mukaan lukien myöhemmin ruunatut) 69 ja tammoja 198. Kantakirjatuista hevosista on yhteensä käytetty jalostukseen 74%:a. Kun taas tarkastellaan oreja ja tammoja erikseen, niin oreista 58:aa oli käytetty jalostukseen, kun taas tammoja 140:tä, mikä on prosentuaalisesti 84%:a oreista ja 71%:a tammoista. Kantakirjatuista oreista 11:tä ja tammoista 58:aa ei ollut käytetty jalostuksessa. Jalostukseen käyttö on siis ollut oreilla ja tammoilla aika tasaista kantakirjausmääriin verrattuna. Oriilla keskimääräinen jälkeläisten määrä oli 15 jälkeläistä. Keskiarvo on hyvin suuntaa antava, sillä eniten jalostukseen käytetyllä orilla oli 383 jälkeläistä ja vähiten käytetyllä yksi. Tammoilla jälkeläisiä oli keskimäärin neljä ja lukemat vaihtelivat yhdestä jälkeläisestä 12:een. Tammoja on kantakirjattu lukumääräisesti paljon enemmän kuin oreja ja oreja käytetään taas suhteessa enemmän jalostukseen. Tämä johtaa siihen, että hyviä oreja käytetään paljon ja kanta on koko ajan pienenemään päin.

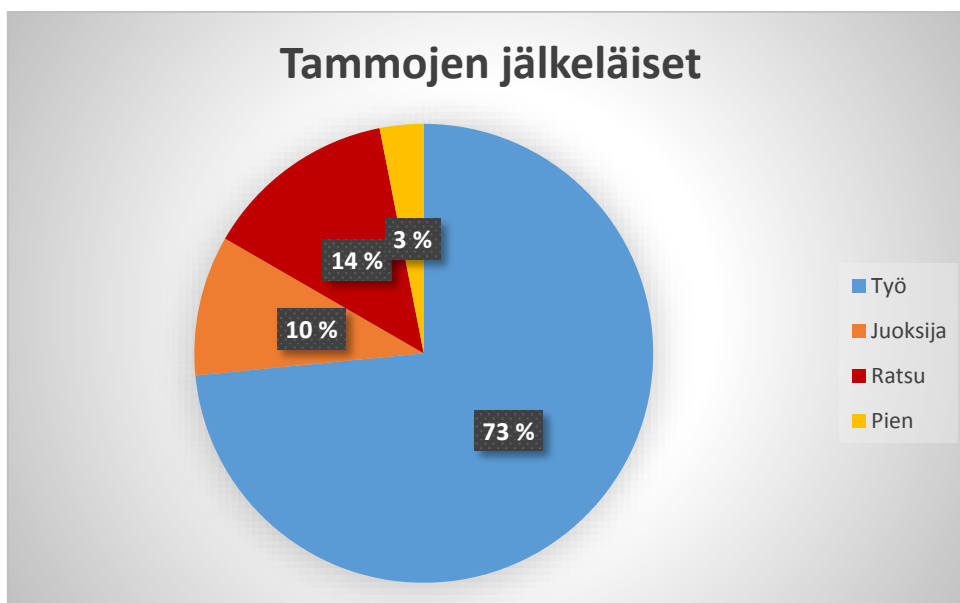
Tarkastelin jälkeläisten kantakirjaussuuntia ja tulokset olivat mielenkiintoisia, sillä oriiden ja tammojen jälkeläisten suunnat poikkesivat paljon toisistaan.

Kuviossa 7 on havainnollistettu mille suunnille oriiden jälkeläiset on kantakirjattu. Juoksijasuunta on vienyt suurimman palan jakaumasta, eli puolet. Työ- ja ratsusuunta ovat aika samalla viivalla ja pienhevossuunnalle kantakirjattuja oli viisi prosenttia, mikä tarkoittaa neljää yksilöä.

Kuvio 7. Oriiden jälkeläisten kantakirjaussuunnat.

Tammojen jälkeläisten kantakirjaussuunnista tehty havainnollistava kuvio (Kuvio 8) taas näyttää hyvin erilaiselta. Jälkeläisistä suurin osa, eli 73% on kantakirjattu työsuunnalle. Juoksija- ja ratsusuunta ovat tammojen kohdalla hyvin samoissa lukemissa. Pienhevossuunta edustaa kolmella prosentilla, mikä tarkoittaa viittä yksilöä.

Kuvio 8. Tammojen jälkeläisten kantakirjaussuunnat.

6.5 Hevosten mitat ja luonnepisteet

Kantakirjaustapahtumassa hevosesta otetaan mittoja eri puolilta kehoa; säkäkorkeus, lautaskorkeus, vartalon pituus, rinnan leveys, rinnan ympäryys,

lautasenleveys ja etujalan ympäryys. Tarkastelin kantakirja-aineksen vuosikohtaisia eroavaisuuksia, sekä sukupuolien välisiä eroja.

Säkäkorkeuden keskiarvo oli 156 cm, pienin hevonen oli 143 cm korkea ja suurin 170 cm. Säkäkorkeudeltaan pienin oli tamma ja suurin oli ori. Säkäkorkeudessa ei vuosien mittaan (Taulukko 2) ole ollut mitään selkeää linjaa ylös tai alaspäin. Liitteessä 3 on taulukoitu koko aineiston keskiarvot, minimi ja maksimit.

Taulukko 2. Hevosten mittojen keskiarvo-erot vuosien ja sukupuolten välillä (cm)

	Säkä		Lautaskorkeus		Vartalo		Rinnanlev		Rinnanympäryys		Lautasleveys		Etusenymp.	
	Oriit	Tammat	Oriit	Tammat	Oriit	Tammat	Oriit	Tammat	Oriit	Tammat	Oriit	Tammat	Oriit	Tammat
1994	161	156	159	155	171	166	47	45	193	184	58	57	21,0	20,0
1995	159	155	158	155	168	168	47	47	184	190	56	58	21,2	20,1
1996	-	156	-	155	-	168	-	46	-	188	-	53	-	19,9
1997	157	155	156	154	165	167	46	46	186	189	55	58	20,9	19,5
1998	159	155	158	155	165	166	46	45	185	189	56	57	21,0	19,5
1999	157	157	156	156	167	169	47	46	189	191	54	59	21,2	20,1
2000	160	156	159	156	166	165	47	45	187	187	54	56	20,7	19,6
2001	156	158	155	157	159	168	43	46	178	190	53	52	20,0	19,9
2002	157	155	157	154	164	167	47	48	188	194	56	59	20,9	19,6
2003	152	157	151	156	163	171	46	49	187	195	54	59	20,2	20,5
2004	156	157	156	156	170	170	50	49	185	193	56	59	21,5	19,7
2005	156	155	155	155	169	167	47	48	187	191	57	60	21,0	19,5
2006	154	157	155	156	166	169	49	48	185	195	56	59	21,8	20,3
2007	156	155	156	154	169	166	47	47	186	189	54	58	21,3	19,7
2008	157	156	156	155	166	171	46	47	191	196	55	59	21,3	20,2
2009	158	156	156	155	172	172	48	49	192	200	55	60	22,3	20,3
2010	154	158	153	158	166	171	45	48	182	193	55	60	20,3	20,1
2011	158	150	158	152	168	167	46	46	186	182	56	56	20,5	19,8
2012	162	155	160	156	172	172	49	49	189	192	59	60	21,5	19,9
2013	161	153	160	153	170	161	49	45	192	184	56	56	21,3	19,3
2014	149	156	151	154	160	169	40	51	175	199	51	60	21,0	20,0

Luonteen keskiarvo oli kahdeksan, ja jakauma tämän arvosteltavan osan suhteen oli viidestä pisteestä kymmeneen. Vuosierot tammojen ja oriiden luonnepisteiden keskiarvojen kohdalla löytyvät taulukosta 2. Tammoilla ja oreilla olivat melkein samanlaiset jakaumat, tammoilla alhaisin luonnepistemäärä oli viisi ja oreilla kuusi, molemmilla suurin oli kymmenen.

Kuntopisteiden keskiarvo oli neljä, minimi oli kaksi ja maksimi oli viisi. Koko aineiston keskiarvot, mini ja maksimin osalta löytyy liitteestä 3. Taulukossa 3 on verrattu tammojen sekä oriiden vuosikohtaisia keskiarvoja.

Taulukko 3. Luonnepisteiden keskiarvo-erot vuosien ja sukupuolten välillä

	Kunto		Luonne	
	Oriit	Tammat	Oriit	Tammat
1994	5	4	8	8
1995	3	4	8	9
1996		4	-	7
1997	3	4	8	8
1998	3	4	8	8
1999	3	3	8	8
2000	3	4	9	8
2001	3	4	8	8
2002	4	4	8	8
2003	4	4	7	7
2004	2	4	8	8
2005	4	4	8	8
2006	4	4	8	9
2007	3	4	8	8
2008	3	4	8	8
2009	4	5	8	8
2010	3	4	8	9
2011	4	4	7	9
2012	3	4	8	9
2013	3	5	8	9
2014	3	5	10	9

6.6 Ajo- ja vetokokeiden pisteiden jakaumat

Suomentyöhevosta voi siis kirjata kantakirjaan kahdella eri tavalla, mikä on tullutkin jo aikaisemmin selville; eli veto- tai ajettavuuskokeella. Työssä tarkasteltiin 20 vuoden sisällä kantakirjattujen hevosten kantakirjaustapaa. Tarkasteltaessa tammoja ja oreja erikseen, niin tammoja oli kantakirjattu vetokokeella 129, eli 65% tammoista ja ajokokeella 69, eli 35%. Oreja taas oli kantakirjattu vetokokeella 32 kappaletta eli 46% ja ajokokeella 37, eli 54%. Oreilla jakauma meni siis aika tasaisesti, kun taas tammoilla vetokoe oli selvästi suosittu kantakirjaustapa. Nämä lukemat ovat siis koko 20 vuoden tarkasteluajalta, joten on muistettava, että ajokoe tuli mahdolliseksi suorittaa vaihtoehtoisena kantakirjausmuotona vasta vuodesta 1997 (Kuvio 9). Tarkasteltaessa aikaväliä, jolloin ajokoe oli mahdollista suorittaa, vetokokeella kirjattuja hevosia oli yhteensä 112, eli 52% ja ajokokeella kirjattuja 104, eli 48%.

Kuvio 9. Ajo- ja vetokokeen vuosikohtaiset määrät.

7 TULOSTEN YHTEENVETO JA LOPPUTULOKSET

Lopuksi käyn läpi tekemiäni havaintoja aineistosta saatujen tulosten pohjalta, sekä pohdin mitä kyseiset tulokset voisivat tarkoittaa.

7.1 Haastattelun vastaukset

Vaikka teettämäni suppea haastattelu ei ollutkaan tämän työn tutkimus, vaan enemminkin työhön sisältöä tuova kappale, kokosin kuitenkin pääajatuokset vastauksista yhteen.

Osin vastaukset olivat kärkkäitä ja pientä tuohtumista oli ilmassa. Koettiin, että suomentyöhevosen on vuosien varrella menettänyt hyvän rakenteensa työntekoon, vaikka jalostuksella onkin pyritty ylläpitämään hyvärakenteista ja -luonteista työhevosta. Mielenpitemien mukaan hyvätyyppinen työhevonen on kadonnut, joten on haastavaa jalostaa sellaista olemassa olevasta materiaalista.

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että olisi erittäin hyödyllistä, jos jokaiselle suomentyöhevosta kasvattavalle avattaisiin tarkemmin jalostusohjesääntöjä. Muun muassa se, miten jokin rakenteellinen asia vaikuttaa hevosen suorituskykyyn, olisi arvokasta tietoa jokaiselle kasvattajalle. Jalostusohjesäännöstä toivottiin muutenkin selkeämpää.

Työhevostilpailuissa ja kantakirjaustapahtumissa koettiin olevan hyviä ja huonoja puolia. Mielenpitemien mukaan käytössä olevia osakokeita pitäisi tarkastella ja uusia nykyisen hevosaineksen mukaisiksi, sillä nykypäivän työhevonen ei suorita työssään yhtä vaativia suorituksia, kuin mitä siltä vaaditaan kokeissa. Uusi jalostusohjesääntö onkin ollut rakenteilla, ja ihmiset

ovat saaneet kertoa mielipiteitänsä ja ehdotuksia sen suhteen, joten toivon, että haastatteluun vastanneet ovat myös nämä ehdotukset välittäneet eteenpäin. Hyviksi asioiksi koettiin kokeiden monipuolisuus ja vaikka kokeet ovatkin vaativat, pystyy niiden avulla huomioimaan paremmin yksilölliset suorituskyvyt.

Tämä vanha systeemi on siis osaksi palvellut hyvin tarkoitustaan, vaikka muutosehdotuksia haastateltavilta tulikin. Toivottavasti uusi jalostusohjesääntö kuitenkin muuttuu siihen suuntaan, että se on helpommin ymmärrettävissä, sekä paremmin soveltuvaan nykyiselle työhevoselle.

7.2 Kantakirjausmäärät ja sukupuolijakaumat

Tulosten perusteella suomentyöhevosten kantakirjaus vähenee ja pian saatetaankin nähdä vuosi, jolloin työsuuntaisia suomenhevosia ei kantakirjata lainkaan. Näiden 20 vuoden aikana suurin huippu kantakirjausten määrissä oli vuonna 1995. Tämä voi osin selittyä sillä, että samaisena vuonna Suomi liittyi Euroopan Unioniin. Tällöin tuli mahdollisuus hakea kansallista hevostukea sekä alkuperäisrotutukea. Vuosina 1997-1999 kantakirjausten lukumäärä pysyi yli kahdenkymmenen per vuosi, mutta tämän jälkeen määrät olivat laskuun päin. Vuoden 2011 jälkeen kantakirjausten määrä työsuunnalle on ollut enää muutamia yksilöitä; kuudesta kolmeen. Kansallista hevostukea ei makseta enää vuonna 2015 Etelä-Suomen alueella, missä hevostukanta on kuitenkin suurin Suomessa. Tämäkin voi tulevaisuudessa vaikuttaa suomenhevosten kasvattajien tulevaisuuden suunnitelmiin ja päätöksiin.

Työsuuntaisia hevosia kantakirjattiin nuorena eniten, mutta keskiarvoa nostaa muutamat vanhemmalla iällä kantakirjatut yksilöt. 15-vuotiaita tai vanhempia oli yhteensä kaksikymmentä. Suosituimmat kantakirjausikäet olivat 4-6 vuotta. Nuorena kantakirjaaminen on parempi, jotta tiedetään onko kyseistä yksilö perusteltua käyttää jalostuksessa.

Sukupuolijakaumasta pystyi helposti havainnollistamaan, että tammoja oli kantakirjattu suhteessa paljon enemmän kuin oreja. Syitä tammojen suurempaan kantakirjausmäärään voisi olla esimerkiksi se, että harvaa oriitta kuitenkaan pidetään oriina, ellei se jo nuorena ole erittäin lupaavan oloinen. Suomessa suhtaudutaan oreihin vaihtelevasti, mutta pääosin nihkeämmin kuin esimerkiksi Euroopassa. Orin kanssa eläminen ja arki saatetaan välillä kokea vaativammaksi. Oriiden vähäisempää kantakirjausmäärää voisi selittää myös se, että vain huippuyksilöiksi odotetut oriit viedään kantakirjattavaksi, sillä oriiden valinta jalostuksessa on kuitenkin hyvin tarkkaa ja kilpailu kovaa. Omaa tammaa käytetään helpommin siitokseen, vaikka sillä ei olisikaan huippusuorituksia.

7.3 Kantakirjattujen hevosten sukujen jalostussuunnat

Kantakirjattujen hevosten isät olivat pitkälti juoksijasuuntaisia. Työsuuntaisia oreja on prosentuaalisesti niin paljon vähemmän käytössä, että se näkyy

myös vanhempien linjoissa. Juoksijasuunnalle kantakirjattuja oriita tosin on voitu kantakirjata myös muille suunnille. Myös raskaan työhevossukuiseen tamman keventäminen on voinut olla syy osassa astutuksista. On myös mahdollista, että varsaa on yritetty juoksijaksi, mutta onkin ollut enemmän työhevostyyppinen. Myös emien vallitsevin suunta on juoksija, mutta silti työsuunta on suuremmassa roolissa. Isistä vain kahdeksan oli kantakirjattu työsuuntaiseksi, kun taas emistä 71. Vanhempia, joita ei oltu lainkaan kantakirjattu, löytyi niin isien kuin emienkin puolelta prosentuaalisesti saman verran. Vaikka jalostuksessa ollaankin menossa hyvään suuntaan, niin ei tarvitse mennä kuin yksi sukupolvi taaksepäin ja kantakirjaamattomien, mutta silti jalostukseen käytettyjen hevosten lukumäärä kasvaa. Tämän huomaa myös siinä, että tarkasteltaessa emänisiä, hevosia joita ei oltu kantakirjattu oli 61%. Se on suuri määrä, mutta edistysaskel on silti hyvä, koska seuraavan sukupolven kantakirjaamattomuusprosentti oli 24-30%.

Eri suuntaisia hevosia on risteytetty paljon keskenään. Hevosia, joiden vanhemmat olivat molemmat kantakirjattu juoksijasuunnalle, oli suhteessa paljon enemmän kuin niitä hevosia, joiden molempien vanhemmat oli kantakirjattu työsuunnalle. En tiedä, onko niitä hevosia, joiden molemmat vanhemmat ovat juoksijasuunnalle kantakirjattu, yritetty kantakirjata juoksijasuunnalle, mutta ei ole onnistuttu siinä. Tämä on kuitenkin mahdollista, koska kun risteytetään kaksi juoksijasuuntaista hevosta, oletuksena on, että halutaan jalostaa juoksijasuuntaista suomenhevosta. Taas niitä hevosia, joiden molemmat vanhemmat olivat työsuuntaisia, oli vain seitsemän yksilöä. Juoksija- ja työsuunta risteytykset ovat olleet myös suhteellisen yleisiä. Ihmettelen kuitenkin niiden hevosten määrää, joiden molemmat vanhemmat ovat työsuuntaisia. Minusta se on erittäin alhainen lukema, verrattuna siihen kuinka paljon hevosia on kantakirjattu työsuunnalle niin, että molemmat vanhemmat ovat juoksijoita. Nämä tulokset selittävät sitä, miksi työhevon ei ole enää niin raskastyyppinen, kun jalostuksessa käytetään näin paljon juoksijasuuntaisia hevosia.

7.4 Vanhempaiseläinten jalostussuunnan vaikutus käyttö- ja rakennepisteisiin

Keskiarvoltaan parhaat pisteet olivat saaneet hevoset, joiden emät olivat työsuuntaisia. Suurta eroa ei kuitenkaan ollut, sillä hevosten, joiden emät olivat työlinjaisia, käyttöpisteiden keskiarvo oli 42 pistettä. Hevoset, joiden isät olivat juoksijoita, isät olivat työsuuntaisia sekä emät olivat juoksi-joita, seurasi heti perässä 41 käyttöpisteillä. Huonoimman keskiarvopistemäärän saivat hevoset, joiden molemmat vanhemmat olivat työsuuntaisia. Tämä on mielestäni erikoista, kun molemmat vanhemmat olivat työlinjaisia, keskiarvo oli kaikista matalin. Voisiko siis risteyttäminen johonkin muuhun suomenhevosen jalostussuuntaan parantaa työhevosten ominaisuuksia?

Alhaisin käyttöpistemäärä oli hevosella, jonka isä oli juoksijasuuntainen. Alhaisia minimipistemääriä oli niillä hevosilla, joiden emä tai molemmat vanhemmat olivat juoksijoita. Minimit taas työsuuntaisesta vanhemmasta tai vanhemmista olivat korkeampia. Minimipisteet, jotka hevonen, joiden

molemmat vanhemmat olivat työsuuntaisia, oli 36 pistettä. Eroavaisuus alhaisimpaan minimipisteisiin oli melkein kymmenen pistettä, sillä hevosen, jonka isä oli juoksija, oli saanut alhaisimmat käyttöpisteet, 25 pistettä.

Korkeimmat maksimipisteet olivat saaneet hevoset, joiden isät olivat juoksija- ja työsuuntaisia. Ryhmissä, joissa molemmat vanhemmista oli juoksijoita, emä juoksija sekä isä työsuuntainen olivat melkein samaa tasoa. Yllättävää oli, että hevosissa, joiden molemmat vanhemmat olivat työsuuntaisia, maksimipisteet savuttanut hevonen oli saanut vain 41 pistettä, mikä on 18 pistettä alhaisempi kuin hevosella, jonka isä oli juoksija.

Kuvio on mielestäni mielenkiintoinen ja siitä herää paljon kysymyksiä. Hevoset, joiden molemmat vanhemmat olivat kantakirjattu työsuunnalle, oli ryhmä, missä ei ollut kaikista alhaisempia suorituksia, mutta ei kuitenkaan huippu pisteitäkään. Vaikka keskiarvo olikin muutaman pisteen alhaisempi kuin muissa ryhmissä, niin sen perusteella ei voida kuitenkaan sanoa, että hevoset, joiden molemmat vanhemmat olivat työsuuntaisia, saisivat huonot käyttöpisteet. Myöskin täytyy muistaa, että hevosia, joiden molemmat vanhemmat olivat juoksijoita, oli 71 yksilöä ja hevosia joiden molemmat vanhemmat olivat työsuuntaisia, oli vain seitsemän yksilöä. Tällöin vertailu ei ole tasapuolista, koska toisella puolella on kymmenkertainen määrä analysoitavia.

Minimipisteitä verrattaessa voisi suoraan sanoa, että juoksijasuuruudesta vanhemmista olevat hevoset saivat alhaisimmat minimipisteet ja työsuuntaisista vanhemmista olevien hevosten käyttöpisteiden minimipisteet eivät olleet niin alhaisia. Voisiko tämä kertoa siitä, että muun muassa hevoset, joiden molemmat vanhemmat olivat juoksijoita, niiden luonnetta ei ole jalostettu työhevoselta vaadittavaan suuntaan. Tämä siis saattaa näkyä myös tuloksissa niin, että joukosta löytyy alhaisempia pisteitä, kuin työsuunnan vanhemmista olevista hevosista.

Maksimipisteet olivat pitkälti samalla tasolla pois lukien hevoset, joiden molemmat vanhemmat olivat työsuuntaisia. Tämä on yllättävä tulos, sillä hevosissa, joiden vain toinen vanhemmista oli työsuuntainen, löytyi kuitenkin korkeidenkin käyttöpisteiden saavuttaneita. Olisiko aiemmin mainitsemani eri jalostussuuntien risteytys kuitenkin hyväksi työhevoseksi?

Rakennepisteiden osalta eri ryhmien keskiarvot olivat samoilla viivoilla, eikä niissä ollut mitään radikaaleja muutoksia. Piste-erotus keskiarvojen välillä oli kolme. Huonoimmat rakennepisteet oli saanut hevonen, jonka emä oli juoksija ja toiseksi huonoimmat pisteet oli saanut hevonen, jonka isä oli juoksija sekä hevonen jonka molemmat vanhemmat olivat juoksijoita. Korkeimmat minimipisteet olivat ryhmässä, jossa molemmat vanhemmat olivat työsuuntaisia. Hevosilla, joiden jompikumpi tai molemmat vanhemmista olivat työsuuntaisia, oli korkeammat minimirakennepisteet, kuin hevosilla, joiden jompikumpi tai molemmat vanhemmista olivat juoksijoita.

Maksimipisteet olivat eri ryhmissä suhteellisen samoilla viivoilla. Parhaat pisteet oli saanut hevonen, jonka isä oli työsuuntainen ja huonoimmat mak-

simipisteet oli saanut hevonen, jonka molemmat vanhemmat olivat työlinjaisia. On mielenkiintoista huomata, että niin käyttö- kuin rakennepisteiden kohdalla on havaittavissa sama ilmiö sen suhteen, että hevoset, joiden molemmat vanhemmat olivat työlinjaisia, pärjäsivät keskiarvoa tarkastellessa hyvin, minimi lukema ei ollut huonoimmasta päästä, mutta maksimi ei pärjännyt muille ryhmille. Kuitenkin parhaat maksimipisteet oli saavuttanut hevonen, jonka isä oli työsuuntainen sekä hevonen, jonka emä oli työsuuntainen, ei tullut kaukana perästä.

Voidaan siis sanoa, että jokaisen ryhmän keskiarvot olivat suurin piirtein samaa luokkaa, eikä niistä voida päätellä mikä jalostussuunta vanhemmissa olisi paras. Eroavaisuudet näkyvät paremmin kun tarkastellaan mistä ryhmästä löytyi hevonen, joka oli suoriutunut kaikista alhaisemmalla pistemäärällä, sekä mistä ryhmästä löytyi hevonen joka oli saanut korkeimmat pisteet. Voidaan huomata, että hevosista, joiden jompikumpi tai molemmat vanhemmista olivat juoksijoita, löytyi alhaisimmat minimipisteet. Maksimipisteet olivat suhteellisen samoilla linjoilla, paitsi käyttöpisteissä hevosilla, joilla molemmat vanhemmat olivat työsuuntaisia ja rakennepisteet hevosella jonka isä oli työhevonen. Jos jaetaan ryhmät kahteen; juoksija- ja työsuuntaan, on työsuunnalla paremmat rakennepisteet kuin juoksijasuunnalla. Käyttöpisteissä ryhmät ovat tasaisempia. Miksi juoksijasuuntaisista hevosista on kantakirjattu niin paljon hevosia työsuunnalle, kun kuitenkin näyttäisi siltä, että hevoset, joiden edes jompikumpi vanhemmista oli työsuuntainen, omaisi paremman rakenteen?

7.5 Jalostukseen käyttö

Kantakirjattujen hevosten jalostukseen käyttö on ollut prosentuaalisesti hyvää. Oreista vain 11 hevosta ei ollut käytetty jalostukseen ja tammoilla samainen lukema oli 58. Jälkeläisten kantakirjaussuunnat olivat huomattavan erilaiset. Oriiden jälkeläisistä puolet oli kantakirjattu juoksijoiksi, kun taas tammoilla vain kymmenen prosenttia. Oriiden jälkeläisten suurempi juoksijasuuntaprosentti voi osittain selittyä sillä, että näitä oreja on käytetty kevyeen juoksijasukuiseen tammaan tuomaan jälkeläiselle vähän enemmän voimakkuutta ja tukevampaa rakennetta. Värijalostuksellakin on varmasti ollut osansa siihen, miksi oriiden jälkeläisistä suurin osa on kirjattu juoksijakantakirjaan. Työhevosoriissa on erikoisen värisiä yksilöitä, ja näitä risteyttämällä ja värijalostusta tekemällä saadaan myös juoksijasuuntaan erilaisia värejä.

Työsuunnalle kantakirjattujen tammojen jalostuksessa on varmasti pidetty silmällä sitä, että halutaan jalostaa hyvää työhevostamateriaalia ja valittu oriikin sen mukaisesti. Myös tämä tammojen jälkeläisten kantakirjauksen voimakas työhevossuuntaus voi kertoa sen, miksi tammoja kantakirjataan niin paljon enemmän kuin oreja. Vain hyviä, vahvoja oreja on syytä käyttää jalostuksessa ja jos sellaisia ei jalostuksessa synny, ei niitä edes yritetä viedä kantakirjattavaksi. Työhevossuunnalle kantakirjatut hevoset voivat toki olla kirjattu useammalle suunnalle, mutta muihin linjoihin käytetään varmasti välillä työhevosoriita, kun taas työhevostamoihin harvemmin niin sanotusti risteytetään muita linjoja.

7.6 Hevosten mitat ja käyttöpisteet

Vertailin rakennearvostelukohteita sekä käyttöpisteitä (LIITE 3). Tarkastelin eri arvostelukohteita vuosijanalla saadakseni selville, esiintyisikö esimerkiksi jonkinlaisia vuosikohtaisia ilmiöitä. Kaikki käyrät liikkuivat koko 20 vuoden ajan hyvin samoilla viivoilla eikä mitään merkittävää suuntausta minkään arvostelukohteen suhteen ollut havaittavissa. Muutokset ovat olleet suurempia jalostuksen alkutaipaleella. Liitteeseen kolme on koottu kantakirjattujen suomentyohevosten rakennemitat, rakennepisteet sekä käyttöpisteet niin, että taulukoista näkee tammojen ja oriiden keskiarvot kustakin arvostelukohteesta, sekä kaikkien hevosten keskiarvot. Taulukosta ilmenee myös minimi- ja maksimit.

Suomenhevosen kantakirjauksen perustamisesta ensimmäisen 30 vuoden aikana suomenhevosen säkäkorkeus nousi neljällä senttimetrillä. (Suomenhevonen – arjen sankari, 93). Viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana säkäkorkeus on keskiarvoltaan pysynyt samoissa mitoissa.

Mielestäni luonteesta saatujen pisteiden jakauma oli yllättävän suuri, vaikkakin keskiarvo onkin kahdeksan. Tammoilla alin pistemäärä oli viisi ja oriilla kuusi. Piste-eron voi ehkä selittää tammamaisella luonteella, mutta mielestäni on huolestuttavaa huomata, että myös noinkin alhaisia pistemääriä löytyy; olemmehan kuitenkin tekemisissä työhevosten kanssa, joiden luonne esittää isoa roolia niiden toimivuudessa työkäytössä.

7.7 Ajo- ja vetokokeiden jakaumat

Kuviosta viisi pystyy havainnollistamaan, kummalla kokeella hevosia on kantakirjattu sen jälkeen, kun ajokoe tuli viralliseksi kantakirjausvaihtoehdoksi. Kuviosta näkyy, että ensimmäisinä vuosina kun ajokoe tuli, oli vetokoe silti selvästi suosittu vaihtoehto. Ehkä uutta koemuotoa vierastettiin aluksi, mutta kun ymmärrettiin uudistuksen mahdollisuudet, nosti ajokokeidenkin suosio päätänsä. Yksi syy siihen, että ajokokeiden suosio ei lähtenyt heti ensimmäisenä vuotena hurjaan nousuun voi olla se, että ajokokeessa hevoselta vaaditaan enemmän toimivuutta ja tietynlaiset tehtävät saattavat olla hevosen luonteesta ja koulutus pohjasta riippuen haastavia, joten hevosten koulutus tämän tyyppiin tehtäviin on vienyt aikaa.

8 YHTEENVETO

Suomenhevosen jalostuksella on ollut mahtava historia, ja jalostuksen eteen on kautta aikojen tehty paljon töitä. Jalostus on kehittynyt huimasti vuosien saatossa ja nykypäivänä Suomen Hippos mahdollistaa laajan tutkimisen hevosten sukutauluista sekä kilpailutuloksista, mitkä ovat kaikkien nähtävillä.

Tietoisuuden lisääminen ja nykYTEKNOLOGIAN käyttäminen ovat korvaamattomia apuvälineitä nykypäivän hevosjalostuksessa. Maamme taloustilanne on tällä hetkellä huono, mikä vaikuttaa väistämättä myös hevostalouteen. On kuitenkin hienoa huomata, että suomenhevosen jalostusta viedään kuitenkin koko ajan eteenpäin ja asian parissa toimivat kertovat rehellisesti mielipiteensä, sillä ne juurikin ovat kullanarvoista apua jalostusohjesääntöjä ylläpitäville sekä kehittäville tahoille.

Yllättävää oli, että työsuunnalle kantakirjattuja hevosia, joiden joko molemmat vanhemmat, tai toinen niistä oli juoksija, oli niinkin paljon. Tulokset kantakirjauskokeista ei kuitenkaan osoittaneet, että juoksijasukuiset olisivat selvästi huonompia, päinvastoin, sillä tulosten mukaan hevoset, joiden molemmat vanhemmat olivat työsuuntaisia, olivat saaneet heikompia pistemääriä. Juoksijasuntaisten hevosten risteytys työsuuntaiseen hevoseen näyttäisi olevan hyvä vaihtoehto. Kuitenkin haastattelussa ilmeni että toivottaisiin raskaampaa hevosainesta työhevossuunnalle. Nämä kaksi asiaa ovat keskenään ristiriidassa.

Nykypäivän suomentyöhevoselta ei vaadita enää raskaita savotta- eikä peltotöitä. Vaikka osa työsuuntaisista suomenhevosista tekeekin metsätöitä, näkee työhevosen ennemmin vetämässä kärryjä tai rekeä. Työhevosesta on tullut välttämättömän arjen apuvälineen sijaan hyvinvointia lisäävä ja elämyksiä tuova hevonen. Nykypäivän työhevonen ei ehkä pärjää kokeissa samalla tavalla kuin hevoset, joilta vaadittiin joka päivä kovia fyysisiä suorituksia, mutta siihen suuntaan jalostusainekin on rakentunut ja se soveltuu nykyiseen käyttöön loistavasti.

LÄHTEET

Hevostalous lukuina 2014. Hippolis ry. Suomen Hippos ry. Suomen Ratsastajainliitto ry. Luke Hevostalous. Viitattu 12.11.2015. http://www.hippos.fi/files/11501/Hevostalous_lukuina_2014.pdf

Hevostalous lukuina, 2015. Hippolis ry. Suomen Hippos ry. Suomen ratsastajainliitto ry. Luke Hevostalous. Viitattu. 3.3.2016. http://www.hippos.fi/files/14454/Hevostalous_lukuina_2015.pdf

Pesonen, H., Hankimo, O., Pystynen, V, & Pesonen, R. 2007b. Hevonen teki, mies teetti ja yhtälö teetätti. Savottojen työnjako oli selvä. Liinaharja suomenhevosen taival. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 134.

Pesonen, H., Hankimo, O., Pystynen, V, & Pesonen, R. 2007. Yhä tsaarin alamaisia mutta nyt jo suomenhevosiä. Liinaharja suomenhevosen taival. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 35.

Päivärinta, A. 2010. Kunnan työhevoseksi olisi kysyntää. Pohjois-Suomi. Julkaistu 18.3.2010. Viitattu 15.12.2015. <http://www.kaleva.fi/uutiset/pohjois-suomi/kunnan-tyohevoseksi-olisi-kysyntaa/162553/>

Saastamoinen, M. 2007. Suomenhevonen. Suomen Hippos ry. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Suomenhevonen – arjen sankari. 2015. Somerniemi: Amanita.

Suomen Hippos ry, n.d. Mitä on jalostus? Viitattu 12.12.2015 http://www.hippos.fi/jalostus_ja_nayttelyt/yleista_jalostuksesta

Suomen Hippos ry. 2015a. Suomenhevosen rekisteröinti, kantakirjaus, palkitseminen ja siitokseen käyttö. Viitattu 5.11.2015. http://www.hippos.fi/files/5685/Ktk_liite_sh_2015.pdf

Suomen Hippos ry, 2015b. Suomenhevosten valtakunnallisten työmestaruuskilpailujen säännöt. Viitattu 18.10.2015 http://www.hippos.fi/files/9272/Tyomestaruus_saannot2015.pdf

Suomen Hippos ry, 2015c. Suomenhevosen jalostusohjesääntö. Viitattu 12.10.2015. http://www.hippos.fi/files/1456/jalohje_sh_net.pdf

VETOKOKEEN ARVIOPAINON LASKENTA TAULUKKO

Säkäkorkeus, rungon pituus ja lautasleveys yhteensä, cm	Arviopaino kg
360-361	450
362-363	460
364-365	470
366-367	480
368-369	490
370-371	500
372-373	510
374-375	520
376-377	530
378-379	540
380-381	550
382-383	560
384-385	570
386-387	580
388-389	590
390-391	600
392-393	610
394-395	620
396-397	630
398-399	640
400-401	650
402-403	660
404-405	670
406-407	680
408-409	690
410-411	700

HAASTATTELUN KYSYMYKSET

- Mikä on suomenhevosten T-suunnan jalostusohjesäännön merkitys jalostuksessa?
- Miten työhevosen merkitys on muuttunut viimeisen kymmenen vuoden aika vuoden aikana? Entä Kahdenkymmenen vuoden aika? Entä kolmenkymmenen vuoden aikana?
- Mikä on mielestäsi työhevosjalostuksen suunta? Miten kantakirjattu hevosmateriaali on muuttunut vuosien saatossa? Onko ollut ”trendi” ilmiöitä jalostuksen suhteen?
- Mikä on mielestäsi osakokeiden merkitys?
- Mitä mieltä olette siitä, mitä ajo-, ja vetokoe kertovat yksilöstä?
- Pitäisikö kantakirjauksia jotenkin muuttaa?
- Minkälaista hevosmateriaalia toivoisitte tulevaisuudessa kantakirjattavaksi?
- Mitä olette mieltä kantakirjauksien määrästä? Mikä on suunta tulevaisuudessa?
- Mikä on työhevosen rooli nykypäivänä ja mikä se tulee olemaan tulevaisuudessa? Mikä se oli kaksikymmentä vuotta sitten?
- Oletko sitä mieltä, että hevosia kantakirjataan T-suunnalle, jos ne eivät ole pääsyt muihin kantakirjoihin, esim. juoksijakantakirjaan?

KANTAKIRJATTUJEN HEVOSTEN PISTEET

<u>Rakennemitat</u>	Keskiarvo				
	Oriit	Tammat	Kaikki	Min	Maks
Säkäkorkeus	157	156	156	143	170
Lautaskorkeus	156	155	156	146	169
Vartalo	167	168	168	153	182
Rinnanleveys	47	47	47	39	55
Rinnanympäryys	187	191	190	172	211
Lautasleveys	55	58	57	51	64
Etusäären ympäryys	21	20	20,2	18	22
Kunto	3	4	4	2	5
Tyyli	8	8	8	6	10

<u>Rakennepisteet</u>	Keskiarvo				
	Orit	Tammat	Kaikki	Min	Max
Tyyppi	7	8	8	5	10
Päärunko	7	8	8	6	10
Jalka-asennot	7	7	7	4	9
Jalkaterveys	7	7	7	5	10
Kaviot	7	7	7	5	9
Rakennepisteet	37	37	37	30	48

Suomenhevosten T-jalostussuunnan kantakirja-aines vuosina 1994-2014

<u>Käyttöpisteet</u>	Keskiarvo				
	Oriit	Tammat	Kaikki	Min	Max
Luonne	8	8	8	5	10
Liikkeet	7	7	7	5	9
Käynti	8	8	8	4	10
Ajettavuus	15	16	16	9	20
Veto	16	17	17	6	20
Käyttöpisteet	40	41	41	24	59